Эхэ hайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабрийн 21-hээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1994 ФЕВРАЛЬ 16
Хабарай эхин бар
Нарын 6
СРЕДА
Гарагай 4
№ 31 (18873)
Газетын сэн
захилай 2 түх.
Хэлсээтэ сэн

Малай үбэлжэлгэ — шанга шалгалта

ХАБАРАЙ ШАРАЙ ХАРААЛ hАА...»

...багта ямаршье ...жэ байhан хүхэсүү, юрэ... ...хэл аали ...гүб даа. Тэрэ ...туршалга-гий ...хын Еланиин ...ерэхэдэмнай, ...газаагуур, до... ...нүүд балай ха... ...шулуун ха... ...наранда игаа... ...ед лэ обоорго... ...сайгаа уужа... ...эндэ ороё,— ...байhан аймагай ...гинь» газетын ...Станислав ...малай байрын ...ориндорой нэгэ...

...таhалгын тэ... ...hан ута сто... ...эхэнэрнүүд ...ахан табагуур... ...сагаан каша, ...шхай эдеэлжэ...

...нуугыт, маа... ...ыт. Хүндэлхэ... ...ээлтэй даа. ...ohотой шүлэ... ...игша haабзаб... ...тинмэ юумэн ...Халуун сай, ...ой байhанини... ...гү гэлсэгшэ... ...дугаарамгай ...хэлэнэ.

...э сагта ажа... ...эгшэд, ман... ...hала табина ...нь харюулжа, ...удэлхэ гэжэ ...Ажалаймнай түлөөhэн ахир жаа. Һарадаа хүнэй 15—20 мянган түхэриг абахадаш хаанашье хүрэнэгүй ха юм. Бидэш бултэ гэртээ тэжээбэри үхибүүдтэй зон гүбдеэ,—гэжэ нүгөөдэнь дуугарна.

Саашань тэдэнтэй танилсабабди. Эдэмнай тус фермын үнинэй hаалишад Н. Г. Пилипенко, Л. Г. Ануфриева, П. И. Иванова, мүн фермые даагша Н. В. Скупченко гэгшэд байба.

Һаалишадай hанаагаа зобохо юумэн гол түлөб мүнөөдэрэй худхаляатай, ехэл ойлгогдосогүй байдал болоно гэжэ тэдэнэй хөөрэлдөөнhөө ойлгохоор hэн.

— Хүдөө ажахые hалгааха политика ябуулагдажа байгаа юм гү, юрэдөөл, адуу hа мал үсхэбэрилжэ, мяха, hү гэхэ мэтэ продукци үйлэдбэрилхын аргагүй, үйлэдбэрилхэ гэжэ зобоhонойшье хэрэггүй саг болоод байна. Зай хараял даа. Манай hажа тушааhан hүнэй килограмм бүхэндэ тоhоной завод ехэдээл hаа 150—160 түхэриг түлэнэ. Тиихэдэнь бидэ малайнгаа эдихэ үбhэ, hолоомо зөөхэдөө, трактورта хэрэгтэй соляркын килограмм бүхэниие 225 түхэригөөр худалдажа абадаг байгаабди. Тэрэнь hаянай бүри үнэтэй болоо. Үшөө элшэ хүсэ хэрэглэhэнэй, көтөлhэдэ нүүрhэ галдаhанай түлөө хэды ехэ мүнгэ гаргана гээшэбди! Өөдэлхыг яашье аргагүй,—гэжэ фермые даагша Н. В. Скупченко хэлэнэ.

— Энээнэйнь хажуугаар, малдаа хүсэд хүрэхөөр эдюулхэ тэжээлтэй hаа, үшөөшье бараг байха hэмди. Теэд нёдондо зундаа эндэмнай ехэ ган боложо, hүүлдэнь үерэй ехэ уhан ерээд, бухы сабшалан, тарялангай ургасые хосороогоо ха юм. Үбhэн, сенаж, hолоомон, талха тарялаан зүйл хуу ондоо тээhээ зөөгдэнэ. Би хори гаран жилдэ энэл фермэдэ хүдэлнэб ,энээндэл адли нимэ хүшэр байдалай тохёолдоhоние hананагүйб,—гэжэ hаалишан Любовь Ануфриева нэмэнэ.

Үнэхөөрөө, фермэдэ үбэлжэлгын нилээд бэрхэтэйгээр үнэргэгдэжэ байhаниие нимэ тоо, баримтууд гэршэлнэ. Мүнөө эндэ 200 гаран үнеэдтэнь, бahал тэды тухай тугал, бурууныудтань хамта 1200 центнер үбhэн, 300 тонно шахуу ороohото сенаж, 1500 центнер hолоомон үлэнхэй. Таряа талханай зүйл ондоо тээhээ асаргаданайнь зэргээр үгтэдэг, заашье ноосэ байхагүй.

— Эдэ тэжээлынь даб дээрэ хүрэхэ ёhотой. Нигээд февраль, март, апрель hара үнгэргэжэ, хабарай шарай хараа hаа, нэгэ зааха хүнгэн болохол зэргэтэй. Үбhэеэ алман татажа, hаянай нуурай, Байгалай эрье шадарай хулhа ожорhо сабшажа, hолоомотой хамта халуун ууралда, уhанда дэбтээжэ, малда эдюулнэбди— хуу үнеэдhээ үдэрэй 270—280 килограмм hү абана,— гээд фермые даагша Н. Скупченко харюусана.

Энэ фермын багахан коллектив тушаа үшөө юу хэлэхэб гэбэл, ажалайнгаа эмхи гуримые алдаагүй, харюусалга, уялгаяа гүйсэд ойлгожо хүдэлдэг зон байна гэжэ онсо тэмдэглэхээр. Гадна эгээл hайшаалтай юумэнь гэхэдэ, ашаг шэмэ ехэтэй үүлтэртэ малаа ажажашье hаань, ехээр үсөөлхэгүй гэжэ оролдоно. Жэшээнь, үнеэдые заатагүй оньhон машинаар hааха, хаhа саг соонь искусственна аргаар үрэжүүлхэ, тугалнуудые зүбөөр түлжүүлхэ, hайн гунжадые бэлдэжэ, түрүүлжэ, хүгшэрhэн үнеэдые hэлгэхэ гэхэ мэтэ селекционно-зootехническэ хэмжээ ябуулганууд, шухала хүдэлмэри эндэ жэншэдгүй бэелүүлэгдэнэ. Жэшээнь, үнгэрhэн жэлдэ эндэ 211 тугал абтажа, нэгэшье толгой гарза хоролтодо оруулагдаагүй түлжүүлэгдээ. Хүгшэрhэн, hү багатай 50 үнеэд голодоhондо гаргагдаад, орондонь 58 түрэхэ гунжад асаргдажа, дүршэлтэй hаалишад И. В. Селиванова Г. Н. Залуцкая хоёрто даалгагдаа hэн. Тэдэнь мүнөө яhала ехэ hү үгэнэ.

Үбhэ тэжээлэй дуталдахын хажуугаар, малай байрануудта дулаа үгэхэ калорифер, тэжээл шанаха, буйлуулха котельнэеэ дуран соо хүдэлгэхэ аргагүй дээрэhээнь үнеэдэйнь хашаа соогуур ябахада, хүйтэн, нойтон, уурал манан болонхой, бүдэхи бүрүүл гэрэлтэй. Юрэдөөл, хүдэлжэ байhан хүнүүдтэ хүнгэн бэшэл байна.

М. НАМЖИЛОВ.
Кабанскын район.

Россин Федерациин Президентын Зарлигууд

Түймэрэй үедэ үхибүүдые хамгаалхадаа, эрэлхэг зориг харуулhанайнь, шада м а р бэрхэ байhанайнь түлөө Россин Федерациин Президент Б. Ельцин 1994 оной январиин 11-нэй Зарлигаар **«Түймэрэй үедэ эрэлхэг зориг харуулhанай түлөө»** медаляар шагнаба гэбэл:

ПЕТРОВ Алексей Андреевичые — «Бурятлесторг» гэжэ акционернэ бүлгэмэй Худаная филиалай автомобилиин жолоошон,

ПОПОВ Георгий Павловичые — Буряад Республикын Ой модоной министерствын Сэлэнгын лесхозой автомобилиин жолоошон.

* * *

Геологиин талаар габьяатай байhанайнь, олон жэлэй туршада шадамар бэрхээр ажаллаhанайнь түлөө Россин Федерациин Президент Б. Ельцинэй 1994 оной январиин 6-най Зарлигаар Геологиин болон газарай нюусануудые хэрэглэхэ талаар Буряадай республиканска комитедэй ахамад геолог Валентин Александро в и ч ЛБОВТО **«Россин Федерацин габьяата геолог»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

* * *

Хүдөө ажахын талаар габьяатай байhанайнь ба олон жэлэй туршада оролдосотой бэрхээр ажаллаhанайнь түлөө Россин Федерациин Президент Б. Ельцинэй 1994 оной январиин 12-ой Зарлигаар Буряад Республикын Зэдын районой захиргаанай гулваа Михаил Александрович СПАСОВТА **«Буряад Республикын, Россин Федерацин хүдөө ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

* * *

Барилгын талаар габьяатай байhанайнь ба олон жэлэй туршада шадамар бэрхээр ажаллаhанайнь түлөө Россин Федерациин Президент Б. Ельцинэй 1994 оной январиин 12-ой Зарлигаар Буряад Республикын «Востсибуголь» нэгэдэлэй Түгнын уурхайн барилгын управлениин хабсаргагша Базар-Сада Дондукович ЦЫНГИЛОВТЭ **«Россин Федерацин габьяата барилгашан»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо.

Худалдаа наймаанай талаар габьяатай байhанайнь ба эд хэрэглэгшэдэй кооперацида олон жэлэй туршада оролдосотой бэрхээр ажаллаhанайнь түлөө Россин Федерациин Президент Б. Ельцинэй 1994 оной январиин 9-нэй Зарлигаар Буряад Республикын Хэжэнгын райпогой автобазын директор Георгий Алексеевич СКУРАТОВТА **«Россин Федерацин худалдаа наймаанай габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо.

* * *

Физическэ культура болон спортын талаар габьяатай байhанайнь түлөө Буряад Республикын Россин Федерациин Президент Б. Ельцинэй 1994 оной январиин 6-най Зарлигаар **«Россин Федерацин физическэ культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо гэбэл:

БАЛДАЕВ Владимир Лазаревича — Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй багшанарай институтдай физическэ хүмүүжүүлгын кафедрые даагша.

ЦИНКЕР Виталий Михайловича — Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй багшанарай институтдай спортивна дисциплинэнүүдэй кафедрые даагша.

* * *

Шулуун нүүрhэнэй промышленностин талаар габьяатай байhанайнь ба олон жэлэй туршада оролдосотой бэрхээр ажаллаhанайнь түлөө Россин Федерациин Президент Б. Ельцинэй 1993 оной ноябриин 23-най Зарлигаар **«Россин Федерацин габьяата шахтер»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо:

БАННОВ Александр Владимировичта — Буряад Республикын «Востсибуголь» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй Түгнын уурхайн үрэмдэлгын станогой машинист.

СТАСИВ Ярослав Ивановичта — Буряад Республикын «Востсибуголь» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй Түгнын уурхайн бульдозерой машинист.

* * *

Геологиин талаар габьяатай байhанайнь ба олон жэлэй туршада оролдосотой бэрхээр ажаллаhанайнь түлөө Россин Федерациин Президент Б. Ельцинэй 1993 оной ноябриин 30-най Зарлигаар **«Россин Федерацин габьяата геолог»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо:

ЛОПАДІОК Игорь Фёдоровичто — Буряад Республикын Ахын геолого-бэдэрэлгын экспедициин габьяата геолог,

РОЩЕКТАЕВ Петр Алексеевичтэ — Буряад Республикын Ахын геолого-бэдэрэлгын экспедициин Зүүн-Холбоогой геолого-бэдэрэлгын партиин ахамад геолог.

***

Техническэ мэргэжэл олгохо hуралсалай талаар габьяатай байhанайнь ба олон жэлэй туршада оролдосотой бэрхээр ажаллаhанайнь түлөө Россин Федерациин Президент Б. Ельцинэй 1993 оной декабриин 22-ой Зарлигаар Буряад Республикын техническэ мэргэжэлэй 12-дохи училищиин директор ГУЖВИН Юрий Федоровичто **«Россин Федерацин техническэ мэргэжэлэй hуралсалай габьяата багша»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо.

***

Һурагшадые hургаха ба хүмүүжүүлхэ талаар габьяатай байhанайнь ба олон жэлэй туршада оролдосотой бэрхээр ажаллаhанайнь түлөө Россин Федерациин Президент Б. Ельцинэй 1993 оной декабриин 1-нэй Зарлигаар Буряад Республикын hуралсалай министр Сергей Дашинимаевич НАМСАРАЕВТА **«Россин Федерацин hургуулиин габьяата багша»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

Сагаалган-94

...нүүдтэ Х. Намсараевай нэ... ...ряад драмын академическэ... Сагаан hарын hайндэр баяр... ...гаар, дуу шуутайгаар үнгэр... ...лдэ хүхюутэй зугаатай, хү... ...бэстэй, энэрхы налгай зан... ...энхэ, hанаан тэгшэ ябахы... ...угларhан зондо Сагаалганай ...үтэлэгшэд, артистнууд үреэ... ...hоригшоорт шандааhатай хүбүүд, hа,хан ...нүүд хаба шадалаа турша... ...олонтой байhанаа гэршэлнэ, Сагаалганай үреэлнүүдые хэлэнэ, hээр шаажа, нюдаргын шалаа гаргана...

Һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэhэн театр соо эмхидхэгдэhэн Сагаан hарын найр нааданда артистнар улаан-үдынхидые, холоhоо ерэhэн айлшадые урина, үдэшэ бүхэндэ үнгэргэгдэжэ байhан Сагаалганай hайндэртэ ерэгшэдые хүндэтэйгөөр хүлеэн абана.

Б. ДОРЖИЕВА.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: hайндэрэй үедэ.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Буряад Республикын арадай депутадуудай анхаралда

Буряад Республикын Верховно Соведэй XV сессиин хоёрдохи хубинь 1994 оной февралиин 21-дэ үглөөнэй 10 сагта Буряад Республикын Верховно Соведэй заседаниннуудай зал соо эхилхэ.

Сессиин эхилхэ үдэр үглөөнэй 9 сагhаа заседаниннуудай залай фойе соо арадай депутадуудые ба сессидэ уригдаhан хүнүүдые бүридхэлдэ абаха.

Буряад Республикын Верховно Соведэй Президиум.

ИТАР-ТАСС hүүлэй мэдээсэл

БЭШЭГТЭИГЭЭР ХАНДАБА

МОСКВА. Россин сэрэгэй албатадай түрэлхидэй совет (СРВР) Россин Федерациин оборонын министртэ бэшэгтэйгээр хандажа, армида ба флодто алба хэжэ байhан сэрэгэй албатадай аюулгүй байдал тушаа ехээр hанаагаа зобожо байhанаа элирхэйлhэн байна.

Һүүлэй хэдэн hара соо Россин Федерациин Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ хэдэн ехэ гэнэ усал боложо, хүнүүд хосороо гээд бэшэг соонь тэмдэглэгдэнэ. Жэшээнь, 1994 оной февралиин түрүүшын гурбан үдэртэ Хойто флодто гурбан гэнэ усал боложо, 13 матрос ба офицер ами hаhаа аадаа гээд сэрэгэй албатадай түрэлхид бэшэнэ.

Армида ба флодто харюусалгын горитойгоор доошолhонhоо, сэрэгэй журамай муу болоhонhоо, үнэр түшаа эзэлдэг сэрэгэй албатадай эрилтын бага болоhон дээрэhээ иимэ ушарнууд үзэгдэнэ гэжэ Россин сэрэгэй албатадай түрэлхидэй совет тоолоно.

Тус советдэй нэрэ дээрэ нютагуудай эмхинүүдhээ олон тоото мэдүүлгэнүүдэй ороhон дээрэhээ, Хойто флодто Россин Федерациин Оборонын министерствын комиссиин хүдэлмэриеэ дүүргэhэнэй hүүлдэ шалгалтын дүнгүүд тухай олониитэдэ соносхохые. Мүн тэрэшэлэн сэрэгэй албатадай аюулгүй байдалые хангаха, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые, сэрэгэй техникэ ашаглалгада гэнэ усал гаргахагүй, сэрэгшэдэй журам hайжаруулха талаар Хойто флодой сэрэгэй советдэй ажал ябуулгада сэгнэлтэ үгэхые тус совет дурадхаа юм.

АЛБАНАЙ ХЭРЭГЭЭР ЕРЭБЭ

МОСКВА. Великобританиин Премьер-министр Джон Мейджер албанай хэрэгээр Москва ерээ. Дээдэ тушаалтадай Россин-британиин хөөрэлдөөн тэрэнэй программын гол пункт болохо юм.

Россин Президент Борис Ельцинтэй Джон Мейджер уулзахадаа, хоёр талын харилсаа холбооной асуудалнуудые, мүн тэрэшэлэн Европын аюулгүй байдалай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ юм.

Хөөрэлдөөнэй дүнгүүдээр Россин-британиин правительствануу хоорондын хэдэн документнүүдтэ гар табигдаха ёhотой. Дабхар налог тохохо ябадалые зайсуулха тухай конвенци, hуралсалай, эрдэм ухаанай ба соёлой талаар харилсаа холбоон тухай хэлсээн тэдэнэй тоодо оролсоно. Дээдэ хүтэлбэрилэгшэдэй байхада, хоёр ороной гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд эдэ документнүүдтэ гар табиха юм. Гадна Россин Федерациин правительствын Түрүүлэгшэ Виктор Черномырдинтай Джон Мейджер хөөрэлдэхэ ёhотой.

Февралиин 16-да тэрэ Нижни Новгород ошохо юм.

УНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ:

2-дохи нюурта. Дэлгүүр: ажамидарха арга бэдэрхэ. В. Кириллов: «Нигэжэ доройтохо ёhогүй». Алдарта Байгалаа аршалан хамгаалая. В. Мантатов: «Бултанай хабаадаха хэрэг». Д. Дондоков: «Гутал оёдог цех» —репортаж СНГ: тобшо hонинууд.

3-дахи нюурта. «Залуу үетэнэй зали бадаруулагша» гэhэн ниитэ гаршаг доро «Молодежь Бурятии» газетын 70 жэлэй ойдо зорюулагдаhан түсхай хуудаhан.

4-дэхи нюурта. Соёлой hонин. Спорт.

ЗАЛУУ ҮЕТЭНЭЙ ЗАЛИ БАДАРУУЛАГША

АМЖАЛТА ТҮГЭСӨӨР АЙЛШАЛЖА ЕРЭГТЫ!

Үнгэрhэн амаралтын үдэр Буряад-Монголой гүрэнэй Ленинэй орденто оперо болон баледэй театр соо залуушуулай Фестивальда Буряад-Монголой АССР-ые түлөөлхэ уран бэлигтэйшүүлэй тоосоото концерт үнгэрбэ. Хабаровск хотодо болохо зональна конкурсдо хабаадаха эрхэдэ хүртэhэн залуу дуушадые энэ концертдэ ерэгшэд шагнаа.

Зооветинститутдай хатарай коллектив буряад-монгол хэдэн хатар гүйсэдхоо. Гоё hайхан костюмуудтай, улн нугархай бэетэй хатаршад пантомимын арга шадамараар хэрэглэжэ, номер бүхэноо бүри hонирхолтой болгоно. Энэ коллективэй гүйсэдхэhэн ёохор, ангуушадай хатар бултанда hайшаагдаа. «Барилдаашад» гэhэн хатарынь илангаяа hонирхолтой.

Республикын аймагуудай hайн дуранай бүлгэмүүдэй артистнууд бэлиг шадабрияа харуулаа. Захааминай Мэлс Цыденов гоё hайхан хоолойтой байба. Тэрэнэй гүйсэдхэhэн «Трактористын дуун» халуун альга ташалгаар сэгнэгдээ. Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ худөө ажахын артелиин колхозник Леонид Шоболов мүн лэ hайхан хоолойгоороо сугларагшадые хужарлуулба.

Улаан-Удын хүгжэмэй училищиин hурагшад олон номернуудые дурадхаа. Ким Базарсадаев, Саян Раднаев, Владимир Буруев гэгшэд учтад композитор Ван Синай «Эхэ орон тухай дуу», буряад-монголой арадай «Хүрин хээр» гэжэ дуу гурбуулан hүр жабхалантайгаар, сортоотойгоор дуулаба.

Хэжэнгын соёлой бэшигчагай хүдэлмэрилэгшэ Владимир Гунзынов «Моришон» гэжэ хатар шадамар бэрхээр гүйсэдхэжэ, халуунаар үдэшэгдөө.

Хабаровск ошохо бэлигтэйшүүлэй тоодо оперо болон баледэй театрай залуу солистнууд — Владимир Бамбацыренов, Васса Матуева, Дина Кыштымова, хоорой артистнууд Агния Салеидзе-Киреева, Николай Стрекунов, оркестрэй солист Михаил Балдаев, Баледэй солистнууд Энгельсина Кондратьева, Виктор Дамбиев, Галдан Иванов гэгшэд В. Маймескулай «Эдир hаhан», Ряузовай «Тала дээгүүр гэрэл тараа» гэhэн баледhээ мори урилдаашадай хатар гүйсэдхэжэ, бултанай hайшаалда хүртэбэ.

Хабаровскда амжалта туйлахыень эдэ нүхэдтөө хүсэнэбди.

В. КОВТУН.
«Бурят-Монгольский комсомолец», 1957 оной майн 22.

СУГ ХҮДЭЛhЭНДӨӨ ОМОГОРХОДОГБИ

Сергей Бухаев, журналист: «Буряадай залуушуул» газетэдэ 1959—1962 онуудта урид корреспондентээр (тэрэ үедэ «литсотрудник» гэлсэдэг байгаа), hүүлээрнь таhагые даагшаар хүдэлөө хүм. Тэрэ үедэ залуушуулай hониной редактор Иван Ожигов байгаа. Ямар гайхалтай hонин, согтой, залитай саг байгаа гээшэб? Исай Калашников газетымнай секретариадые толгойлдог hэн. Минии бэшэhэн юумые нилээд заhаhан, hургаал үгэhэн байха. Тэрэ хэшээлнүүдыень мартагшагүйб.

Намтай хамта бэлигтэй бэрхэ хүнүүд хүдэлөө: Михаил Шиханов, поэт, республика соогоо мэдээжэ болоhон журналистнууд Анатолий Субботин, Геннадий Болдогоев. Эдэ нүхэднай наhа баранхай. Тэдэнэй арюун дурасхаалые мүнхэлэн ябаха үедөө иимэ бэлигтэй, хурса ухаатай, hайн сэдьхэлтэй хүнүүдээр суг худэлhэндөө омогорходогби.

Редакцидамнай абьяастай, залуугай сог залитай, бэрхэ хүбүүд олон hэн. Владимир Корнаков, Владимир Бараев (мүнөө «Буддизм» журналай редакторай орлогшо), эрдэмтын зам шэлэhэн Евгений Голубев Михаил Маликов хоёр.

Тэрэ үедэ газетэ ганса залуушуулай ажабайдалай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг, бэшэдэг байгаа бэшэ, мүн сёёлой, искусствын, спортын үйлэ хэрэгүүдые үргэнөөр харуулдаг hэн.

Мүнөөнэй «Молодежные» абаад харахада, залуушуулай темэhээ холодоhон, имагтал мэдээсэлэй газетэ болошонхой. Редакцида бэлигтэй залуу журналистнууд худэлнэ, ямаршье хэрэг бүтээхэ шадалтай гэжэ hананаб. Залуушуулай талые хаража, мүнөөнэй хүшэр хүндэ байдалда тэдэнине дэмжэхэ, аша туhадань оролдохо зорилго табидаг болсо hаань, бүримүhэн дэмжэхэ байнаб.

Һонинной түүхэ болон мүнөө үеын байдал тухай материалнуудтай 3-дахи нюурта танилсагты.

...ШАДА...

...нин дэхи разр... ...ло. Иван Тул... ...наар хахад оч... ...лоо- хоёрдохи ...гын Буряада... ...рыг- нарай ш... ...баа- шатараар ...нинь кандидат ...нова ухаа... ...дат, шадабрия... ...дэхи шүүлтэй ...тулалдаа... ...гурбадахи ...тини эсэгэ... ...ич Агафо... ...дахин ре... ...дой, завод... ...hон намта... ...комотив-в... ...гын заводы... ...гын цехта...

Тинхэдэ... Николаевич... спортын ...гүтэлэгшэд, артистнууд үреэ... ...hоригшоорт...

Нимэ ш... ...лын гэшүүд... ...нуудые ...үнинэй. Э... ...шэ гэжэ ...Гаража ба... — Сагаан... басагые а...

...—Ц. Даш... хэлhээ.

«Сагаа... оронло» — ...суглуулба...

«Хахарх... татабашь... — Зэдын... ...най гулваа... ...повтай О... ...гэhэн ни...

«Олон ...Бутуханов... ...рой тэмдэ...

...ООН БАЗААРАЙ ГАЗААШЬЕ...

...ббото болон ...нүүдтэ тех... ...усалда оро... ...тын дэлгүүр ...оор газаа та... ...ото наймаа... ...шнөө hаа, ...н хүнүүдтэ ...г байгаа hэн. ...автомобиль... ...лдэ янзын ...наймаалагдана, ...гэ гвоздикин ...0 тухэриггэ, ...сэг) 4000— ...хүрэнхэй. ...нүн, даоhа... ...гдэhэн зага... Тусхайлан ...гдэhэн литр ...хүргэгдэhэн ...ша — 2000, ...гутаар зага... ...ушка—2400, ...ли —4000, ...моли—3500, ...гана —900, хүргэгдэhэн кета—3500, дабhалагдаhан селёдко 3200 түхэригөөр дурадхагдана.

Мяхан болон мяханай зүйл хомор байгаа. Нэгэл газарта үхэрэй мяхан худалдагдахадаа, килограммынь 3000 түхэригөөр, сонгоогдоhон гахайн мяхан—4000, гахайн саала—4500—5000, «Русскал» сортын шанаhан колбаса—5600, дабhалжа утаhан гахайн ветчина—5600, сосиска 6500 түхэригөөр наймаалагдаа.

Огородой эдеэнhээ: хүнэр хартаабха—3000—3500, нэгэ килограмм свёкло—700, морхооб—1000, капуста — 1500, дабhалагдаhан помидор (3 литрэй)—7500, дабhалагдаhан үгэрсэ — (3 литрэй)—5000, шэнэ үгэрсэ (килограмм)—15.000, улаан помидор—10.000, горох — 400, алим жэмэсүүдhээ: лимон—6000, яблока —2000, апельсин, мандарин —2000, банан—3000, саахартай холигдоhон алирhан (3 литрэй) —10 000, баанхатай ногоон горох (350 грамм) 950 түхэригөөр наймаанда табигдаба.

Малай тоhон хоёр газарта худалдагдахадаа, килограммынь 3500 түхэригөөр наймаалагдаhан байха юм. Килограмм элhэн саахарай сэн 850 түхэригтэ, литр соялын тоhон 3000 түхэригтэ хүрөө.

Энэдхэг сай (250 грамм) —1500, Бразилиин кофи (250 грамм) 3600 түхэригоор худалдагдаа.

Амаралтын үдэр карамель болон шоколадна конфетэнүүд худалдаанда табигдаагүй. Зүгөөр «Твикс», «Баунти», «Дав» шоколадуудай нэгэниинь 600, «Пикник» гэжэ шоколад — 800, «Сникерс» 430—550 түхэригөөр дурадхагдаа.

Тамхи татаха дуратайшуулда «Полет» сигаретэ 150, «Примэ»—200, «Мальборо» — 1700, «Магна» — 700, «ТУ», «Опал» 500 түхэригөөр цаймаалагдаба.

Шородэ шарагдаhан мяханай сэн 1500 түхэригтэ хүрэнхэй. Ваучерай сэн 20.000 түхэригтэ болобо.

Редакциин социально-экономическа таhаг.

Дэлгүүр: ажамидарха арга бэдэрхэ

ИИГЭЖЭ ДОРОЙТОХО ЁҺОГҮЙ

Юунэйшье боложо байхада, ажабайдалай хэды хүндэ байгаашье һаа, хүнүүд этигэл найдалаа алдаггүй, ходо нимэ байхагүй, хэзээ нэгэтэ юумэн һайжарха, ан-бүн гэхэ аабзабди гэжэ сэдьхалдээ хүлеэдэг ха юм даа. —

Мүнөө хүдөөгэй ажалшадта нилээд хүшэр хүндэ, саашадаа найдаха юумэнэй һалажа шахуу байхада, зон дан ехээр ухаа мэдээ алданагүй, тэсэбэриеэ гээнэгүй. Үнөөхил ажалаа хэжэ, ажабайдалайнгаа үдэр бүриин орёо бэрхэтэй асуудалнуудые арга хургаараа шиидхэхэл гэжэ оролдоно бшуу.

Һаяшаг мэдээжэ академик С. Шаталинай Түбэй телевиденийн хүдэлмэрилэгшэтэй хөөрэлдэхые шагнаад байхадаа, досоо нэгэ заахан найдал бии болоходол гээ һэн. Энээнһээ урагша Россида бэелүүлэгдэжэ байһан экономическа хубилалта ямаршье тодо хараа шэглэлгүйгөөр, зониие хайрлаха, хамгаалха бодолгүйгөөр, юрэдөөл, юун болоноб—хамаагүй, нюдэ балайгаар яваулагдажа байгаа ха гэжэ һанахаар болоно. Айхабтар ухаатай бэрхэ реформаторнууд гэжэ тоологдодог Егор Гайдар, Борис Федоров гэхэ мэтэ Россин Правительствын зарим ноёд илангаяа хүдөө ажахыда туһалха, мүнгэ үгэхэ гэхэдэ, үнэнийнь үрэдэг байгаа бэшэ гү? Юрэдөө, тэдэнэр хаанашье үгэ хэлэхэдээ, ороной хүдөө ажахыда, хүдөөгэй зондо һанаагаа зоожо, тэдээндэ яажа туһалхамнайб гэжэ ама гарахань дуулдаагүй. Хайшан гээл һаа, хүдөөгэй хамтын ажахынуудые панхаруутуулжа һалгааха, һүүлдэнь газарыень, зөөринень ямар нэгэ капиталис шэглэлтэй концернын гү, али фирмын мэдэлдэ оруулха зорилготой ха гэхээр агша.

Ямаршье хубилалта (реформо) социальна шэглэлгүйгөөр, зоной аша туһа харангүйгөөр, миил сэхэ шууд бэелүүлэгдэхэ ёһогүй. Тэрэмнай бодомжотой, юрын хүнүүдэй ойлгохоор, һанаандань тааруушаг, зониие үгырүүлжэрхихээр бэшэ байха ёһотой гэжэ академик Шаталин хэлэнэ. Энээн дээрэнээ харахада, саашадаа энэ дан эрид шууд, мухар нюдаргадал адлаар бэелүүлэгдэжэ байһан экономическа хубилалтын гол хараа шэглэл нэгэ заашье ондоо, арад зоной тала харанги, дүмүү болохогүй юм аа гү гэжэ һанагдана.

Илангаяа хүдөө ажахыда үриие бусааха, үйлэдбэрилһэн продукциинь түлөө мүнгыень хүсэд түлэхэ хэрэгтэй гэжэ хэлэнэниинь һанааемнай зааха зоһана.

Нэзрээшье, мүнөө юун боложо байна гээшэб? Колхоз, совхозууд, хүдөө ажахын бусадшье предприятинууд айхабтар хүндэ, али бүхы талаһаа ехээр хашагданги эрхэ байдалда хүдэлжэ байгаад, арай гэжэ үйлэдбэрилһэн, худалдаһан продукциингаа түлөө мүнгэ абажа шадахаяа болёод, миинтээр хүдэлжэ байна ха юм. Тэдэнние, яажашье һаань, һалгааха гэһэн политика болонол даа.

Энээние манай ажахын жэшээ дээрэһээ харуулжа болоно. «Никольский» созхоз урда жэлнүүдтэ Тарбагатайн, мүн бусадшье аймагуудай ажахынуудһаа жэжэ үхэрнүүдые суглуулжа абаад, тусхай типовой һайбранууд соо үбэл-зунгүй байлгажа, гол түлэб спиртын заводһоо гараһан шэнгэн бурдууг эдэуулжэ шахадаг байгаа. Эндэ нэгэ доро арба гаран мянган үхэр шахагдажа, нилээд ехэ мяхан абтадаг, гүрэндэ худалдагдадаг бэлэй.

Ингэжэ үхэрнүүдые промышленна аргаар шахахада юугээрээ һайн байгааб гэхэдэ, хажуудахи спиртын заводһоо үлүү гаргашагүйгөөр, сорго хоолойгоор шэнгэн бурдууг сэхэ абтадаг, тусхай байра соо олон үхэр байлгаад, тэдэние үсөөн хүн харадаг һэн. Энээнэй ашаар хямда сэнтэй ехэ мяхан үйлэдбэрилэгдэдэг һааб даа.

Эдэ бүгэдэмнай мүнөө һалаа. Экономическа харилсаа, тоосооной урдынхиһаа тад ондоо болгоһодоходо, илангаяа хүдөө ажахыг продукциин, тэрэ тоодо миинай сэндээ хүрэхэеэ болишоходонь ажахынуудта, мандашье мал олоор шахажа, мяха ехээр гүрэндэ худалдаһанай ямаршье урмагүй болоо бшуу.

Урдань арбаад мянган үхэр шахажа, жэлдээ хэдэн арбаад мянган центнер таргаи мяха гүрэндэ худалдажа байһан манай совхоз мүнөө оройдоол 500—600 үхэр шахана. Одоол һалаха туйлдаа хүрөөбди.

Теэд мүнөө гүрэндэ, зондо бараг хямда сэнтэй мяхан оройдоо хэрэггүй болошоо юм гү? Үгы ааб даа. Гүрэнэй магазинуудта мяханай байхаяа болиходо, городой зон үдэр бүри үнэтэй боложол байдаг мяха дэлгүүр дээрэһээ һүүлшынгээ мүнгэ таргажа үгэхэһоо наагуур абана ха юм. Бэшэ хайшан гэхэб? Манай совхоздо мал шахахада, ашаг үрэгүй болошоо гү? Үгы. Манайхиһаа ондоо хаана нимэ таргаша багатайгаар бурдуг абажа, малые хаагаад шахаха арга бниб? Жэшээнь, спиртын заводһоо шэнгэн бурдуг адгынь 10—20 километршье зөөхэнь айхабтар ехэ таргашатай болохоол. Харин тэрэнь манай малай байрануудта миил соргоор гоожожо ерэнэ ха юм.

Тобшолон хэлэхэдэ, нимэ орёо бэрхэтэй эрхэ байдалда хүдэлжэ байбашье, совхозой мал шахагшад муу бэшэ үрэ дүн туйлана.

Жэшээлхэдэ, бидэ Тарбагатайн аймагай ажахынуудһаа эгээл туранхай хашараг, буруу, голодоһондо таргагдаһан муу үнеэдые суглуулжа абаад, тэбээрүүлнэ, түлжүүлнэ, шаханабди.

Үхэр бүхэндэ үдэрэй 80 килограмм шэнгэн бурдуг эдэуулэгдэнэ. Мүн шахамал бүхэндэ 2 килограмм талха тарианай зүйл 1,5 килограмм һолоомон үгтэдэг. Нимэ тэжээл эдижэ, дулаан һайн байрада байлгагдаһан үхэрнүүд шэнгүүрээ яһала нэмээнэ, таргална. Үнгэрэгшэ жэлэй ноябрь, декабрь һарада зоотехник Г. Н. Баранкинай хүтэлбэрилдэг бригадын малшад В. С. Кушнарев, А. Ф. Будникова, Ю. П. Михайлова гэгшэд үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ 650—700 хүрэтэр граммаар нэмээгээ һэн. Шэнэ жэлэй гарапаһаа хойшошье тэдэнэр муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлана.

Нёдондэ манай ажахы шахамал үхэр бүхэнние дунда зэргээр 390 килограммһаа доошо бэшэ шэгнүүртэй. Гэр диплэнхинень дундаһаа дээшэ, таргаи гэһэн сэнтэйтэйгээр миханай комбинадта тушаагаа юм.

Үнэндөө, совхоз мүнөөнэйхиһөө хэдэн дахин олон үхэр шахажа, зондо хэрэгтэй нилээд ехэ мяха үйлэдбэрилхэ аргатай. Байра сайдалнай һайн, хүдэлжэ шадаха, дүршэлтэй бэрхэ кадриуудые бии. Машина, техникэ, тааруу технологишье байха. Гансал даб дээрэ гүрэнөө туһаламжа, мүнгэ зөөреэр тэдхэмжэ хэрэгтэй. Энэнь түргэн харюулагдахашье байха.

Бодоод үзэхэдэ, хүнүүдэй эдеэ хоол үйлэдбэрилжэ байһан хүдөө ажахын предприятинууд дан нимэ тулюур туйган, доройтонги байдалда орохо ёһогүйл. Ямаршье гүрэндэ хүдөө ажахы дэмжэгдэдэг, үргэдэдэг ха юм. Тиньнээ тиитэрээ үнинөөө хойшо гүрэнэй мүнгэ зөөрсэр бии болгодоһон һайн материально-техническэ үндэһэ һууритай ажахынуудые ороодонь хаяжархиха гээшэмнай эзэн буса байдал бэшэ аал? Ойлгоёд энээние.

В. КИРИЛЛОВ,
Тарбагатайн аймагай «Никольский» совхозой директор.

Сотниковын шубуунай фабрикын ажалша коллектив яһала урагшатангаар хүдэлжэ, үнэрһэн жэлээ яһала олзо оршотойгоор түгэсхөө юм. Шубуушадай амжалтада оньһон түхеэрэлгэнүүдые заһабарилдаг слесарьнүүд М. Ю. Хамагановай, Н. Е. Базаровай оруулһан хубита бии.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: слесарьнүүд М. Хамаганов, Н. Базаров хоёрые харанат.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ГУТАЛ ОЁДОГ ЦЕХ

РЕПОРТАЖ

Гүрэльбын хүдөөгэй захиргаанай хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаха һанаатай, анхан байһан сельскэ Соведэй байшангай үүдэ татажа орон гэхэдэмни, тэндэ юумэн одоол хубилшаһан байба. Гишэ үнинэй ябагдаашьегүй байгдаа ха. Юуб гэхэдэ, Бурядай хүдөө ажахын институтай Һуралсалай «Байгал ажахын түбэй бууса дээрэ гэхэ гү, али һууринай тэгэн дунда, конторотой эзэргэлээд сельскэ Соведэй байһан байшан соо гуталнуудые оёдог цех 1992 оной ноябрь һарада нээгдэнэн байгаа бшуу.

Энэ үргэн ехэ, уужам гэгшэн байшан соо 11 хүнһөө бүридэнэн коллектив ажаллана. Эгээл ехэ залыень гутал оёдог мастернууд эзэлнэ. Эндэ 5 хүн хүдэлдэг байна. Тэдэнэртэ эдэнэрэй шабинарынь туһална. Үшөө хоёр оёдолшод ба эсхэгшэ ажалладаг юм.

Гуталнуудые оёдог цехые Людмила Васильевна Хлыбова хүтэлбэрилдэг байна. Тэрэ Түүн-Сибириин технологическа институт дүүргээд, Тюмень хотын гуталай фабрикада технологоор арбан табан жэлэй хугасаа соо хүдэлөөв. Дүй дүршэлөөр баян технолог эхэнэр нютагаа бусажа ерээд, эндээ [illegible] нэхэдээ, [illegible]шүүлэй үйлэдэг хахад түриитэй сабхи болон лётчиируудай гуталдал адлирхуу хүдэһэн гуталнуудые оёхоор хараал-һан байгаа. Тэдэнэрэй ажалэй гол илгаань гэхэдэ, цехэй хүдэлмэришэд сабхинуудаа болон хүдэһэн гуталнуудаа оёходоо, дотор талынь хэнинной арһаар, һэсы дүрэнхэтэй улаяа хабшаһалаад хададаг заншалтай юм. Иимэ сабхинууд айхабтар дулаан, манай Сибириин хатуу шэрүүн үбэл үмдэхэдэ, ехэл гааруу байна бшуу.

Цехэй коллектив зарим таладаа зонһоо абаһан гуталнуудые заһабарилжа үгэнэ. Энэнь һууринай ажаһуугшадта баһал аша туһатай юм.

Эдэнэр анхан цех нээхэдээ, түрүүшын хоёр һара соо айхабтар хүндэ байдалда дайралдаад, үри шэридэ ехээр оройон байгаа. Зүгөөр 1993 оной намарай-үөэлэй һарануудай туршада коллективэй гэшүүд яһала ехэ захил абажа, ажабайдалайнгаа юрын харгыда орожо шадаа. Саашадаа хайшан гээд аша олзотойгоор хүдэлдэг болохоб гэжэ бодомжолхо саг тэдэнэртэ хүрэнэ ерээ ха юм. Гутал, сабхида хэрэглэгдэхэ материалай үнэ сэн үдэр бүхэндэ шахуу нэмэжэ байнхай. Тиигээдшье тэдэние олохонь угаа хүшэр. Юундэб гэхэдэ, цехэй хүдэлмэрилэгшэд гол хүдэлмэриниигээ хамаатай материал болон бусад хэрэгтэй зүйлнүүдээ өөһэдөө бэдэржэ, тухашарна бшуу.

Людмила Васильевнагай хэлэһэнэй ёһоор, эдэнэр нёдондо жэлдэ Эрхүүгэй болон Шэтын арһа үйлэдбэрилдэг заводуудһаа өөһэдтөө арһа худалдажа абаа. Сэлэнгын райондо оршодог «Марица» гэжэ бага предприятида хониной арһа абаашажа элдүүлдэг аад, тэрэнэй энэ жэлдэ хаагдахадань, хайшан гэхээ олзожо ядажа байгаа бэлэй.

— Эрхүүгэй, Шэтын арһанай заводуудтай хэлсээ баталжа, худалдажа абаһан хониной арһа элдүүлэ болохо зон гүбди, — гэжэ цехые даагша хэлэнэ.

Энэ коллектив үнэрһэн, 1993 ондо хониной арһа, погонно метрыень 7000 түхэригөөр худалдажа абаа бэлэй. Мүнөө жэлдэ тэрэнэй үнэ сэнгынь хоёр дахин дээшэлбэ гэжэ нүхэр Хлызоватай уулзахадаа, ойлгожо абаа һэм.

Байгша ондо түс цех Ивалгын ажаһуудалай эрилтэ хангаха байшангай хүдэлмэрилэгшэдтэй нягта холбоо байгуулхаар түсэблэнэ. Юуб гэхэдэ, тэдэнэртэ сабхишан мастер мүнөө үедэ үгаа хэрэгтэй болонхой. Ивалгын мастернууд шэнэ жэлэй эхиннээ хойшо ажалгүй байна ха юм. Иигэжэ зобожо байхын орондо ивалгынхид долоон хоногой нэгэ үдэр Степной һууринай нэгэ һалбарида хүдэлдэг нүхэдтээ уулзажа, эдэнэрһээ захил ба материалыень абадаг болоо һаань, ехэл һайн байгаа бшуу. Хэншье гомдолдо орохогүй ха юм. Ивалгын ажаһуудалай эрилтэ хангадаг байшангай хүтэлбэрилэгшэд энээндэ анхаржашье магадгүйл.

Цехэй хүдэлмэрилэгшэд үнэрһэн жэлэй октябрь һарада 35 мянган түхэригэй продукци гаргаһан аад, декабрь һара соо 90 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилһэн байна. Тэдэнэр һарадаа дунда зэргээр 70—80 мянган түхэригэй салин хүлһэ абана. Тэрээнһээ гадна, гэшүүн бүхэндэ үдэрэй хахад литрэй һү абаха талон үгтэдэг юм.

Хэнэйшье мэдэнээр, мүнөө дэлгүүрэй экономикын оршон байдалда манай хүдөө ажахы өөһэдынгөө үйлэдбэрилһэн продукцдараа үйлэдбэриинигээ гаргаша бүтүүлжэ шадахаяа болинхой. Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдээрилдэг нимэ хүү түхэлэй цехүүдые эмхидхэн байгуулхадаа, ажахынууд тиимэ ехэшье бэшэ һаа, зүгөөр тогтууритай олзо оршо оруулна ха юм.

Республикын зоной, илангаяа хүдөөгэй хүнүүдэй анхаралда хэлэбэл, һуралсалай «Байгал» ажахын гуталнуудые оёдог цехһээ дулаан гутал худалдажа абаха гэбэлтнай, богони түриитэй сабхи — 65 мянган, хүдэһэн гутал — 110 мянган түхэригтэ даб дээрэ байна.

Д. ДОНДОКОВ.
Ивалгын аймаг.

Уншаа, дуулаа һэн гүт?

ХҮСЭН ИИГЭЭД ХУБААРБА

Россин Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмэдэ депутадуудай бүлэгүүдэй, партинуудай хүсэ шадалай яажа хубаарһан тухай уншагшадтаа мэдээсээ һаамнай, һонин байха аабза гэжэ һанахадаа, энэ мэдээсэл олоһон байнабди.

1. **Россин аграрна партн** (55 депутат), **И. Рыбкин**—Гүрэнэй Дүүмын түрүүлэгшэ, **В. Исаков**—Хуулиин болон сүүдэйхуулиин реформын талаар комитедэй түрүүлэгшэ, **А. Назарчук** — Аграрна асуудалнуудай талаар комитедэй түрүүлэгшэ.

2. **ПРЕС** (30 депутат). **К. Затулин**—Дулдыдангн бэшэ Оронуудай Хамтаралай хэрэгүүдэй болон нютагаархидтаяа холбоо барисаа тогтоохо талаар комитедэй түрүүлэгшэ, **А. Сливa**—Өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын талаар комитедэй түрүүлэгшэ, **С. Шаповалов**—Федерацийн болон нютагай политикын талаар комитедэй түрүүлэгшэ.

3. **«Выбор России»** (76 депутат). **М. Митюков**—Гүрэнэй Дүүмын түрүүлэгшын орлогшо, **С. Юшенков**—Оборонын талаар комитедэй түрүүлэгшэ, **В. Бауэр**—Гүрэнэй Дүүмын хүдэлмэри эмхидхэхэ талаар комитедэй түрүүлэгшэ, **Б. Денисенко** — Элүүр энхые хамгаалха талаар комитедэй түрүүлэгшэ, **М. Полторанин**—Мэдээсэлэй политикын болон хэлхеэ холбооной талаар комитедэй түрүүлэгшэ.

4. **Депутадуудай «Союз» гэжэ нэгэдэл.** (23 депутат). Тус нэгэдэл бии болгохо үүсхэл гаргаһан А. Брагинскийн үүсхэлээр Гүрэнэй Дүүмын комитедүүдые бүридүүлгэдэ хабаадалсахаяа арсаа. Мэргэжэлэй талаар бэшэ, харин политическэ хараа бодолнуудые хараадаа абажа, тэдэние бүридхэнэ гэжэ мэдүүлээ бшуу.

5. **«Россин эхэнэрнүүд»** (23 депутат). **А. Федулова**—Гүрэнэй Дүүмын түрүүлэгшын орлогшо, **Г. Климантова**—Эхэнэрнүүдэй, гэр бүлын ба залуушуулай хэрэгүүдэй талаар комитедэй түрүүлэгшэ.

6. **ЛДПР** (63 депутат). **А. Венгеровский**—Гүрэнэй Дүүмын түрүүлэгшын орлогшо, **В. Устинов** — Геополитикын асуудалнуудай талаар комитедэй түрүүлэгшэ, **М. Лемешев**—Экологийн талаар комитедэй түрүүлэгшэ, **С. Калашников**—Ажалай, социально дэмжэлгын талаар комитедэй түрүүлэгшэ, **Н. Астафьев**—Байгаалийн нөөсэнүүдэй ба байгаалийн баялигуудые хэрэглэлгын талаар комитедэй түрүүлэгшэ, **В. Гусев**—Промышленностийн, барилгын, транспортын ба энергетикын талаар комитедэй түрүүлэгшэ.

7. **Россин Коммунис партн** (45 депутат). **В. Ковалев**— Гүрэнэй Дүүмын түрүүлэгшын орлогшо, **В. Илюхин** — Аюулгүйн талаар комитедэй түрүүлэгшэ, **В. Зоркальцев**—Нинтын пэгэдэлнүүдэй, шажан мүргэлэй эмхинүүдэй хэрэгүүдэй талаар комитедэй түрүүлэгшэ.

8. **«Нютагай шэнэ политика»** гэжэ депутадуудай бүлэг. (67 депутат). **Л. Рожкова**—Эрдэм һуралсалай, соёлой ба эрдэм ухаанай талаар комитедэй түрүүлэгшэ, **В. Жамсуев** — Национальностьнуудай хэрэгүүдэй талаар комитедэй түрүүлэгшэ, **С. Бурков**—Эд зөөрийн, үмсэлэлгын ба ажахын ажал ябуулгын талаар комитедэй түрүүлэгшэ. **Энэ бүлэгһөө Гүрэнэй Дүүмын түрүүлэгшын орлогшо һунгагдаха.**

Нэгэ мандадтай округуудаар гаража депутадууд болоһон, ямар нэгэ партида гү, али фракцинуудта орохо дурагүй депутадууд энэ бүлэг бии болгоһон байха юм.

9. **«Явлинский—Болдырев—Лукинай» блогой фракци** (27 депутат). **В. Лукин**—Уласхоорондын хэрэгүүдэй талаар комитедэй түрүүлэгшэ, **М. Задорнов** — Бюджедэй, налогуудай, банкнуудай ба финансныдай талаар комитедэй түрүүлэгшэ.

10. **Депутадуудай «Россин зам» гэжэ бүлэг** (5 депутат). Энэ бүлэг соо гол түлэб удамаршад оронхой. Жэшээлхэдэ, хэд бэ гэбэл, **А. Невзоров, В. Тихонов, А. Лукьянов, Ю. Власов, С. Бабурин** гэгшэд юм. Эдэнэр комитедэй түрүүлэгшын гү, али орлогшынь тушаал абаагүй, зариманийнь өөһэдөө арсаа. Үсөөн байһанһаа уламжалан, энэ бүлэг бүридхэлдэ абтаагүй.

11. **Россин демократис партн** (15 депутат). **С. Глазьев**—Экономическа политикын талаар комитедэй түрүүлэгшэ.

Харин Россин правительство абаад хараха болоо һаа, хүсэнүүдэй хубаарал нимэ байна:

1. **Россин аграрна партн, А. Заверюха**—Россин Федерацийн Правительствын түрүүлэгшын орлогшо.

2. **ПРЕС. А. Шохин**—Россин Федерацийн Экономикын министр, **С. Шахрай**—Россин Федерацийн национальностьнуудай хэрэгүүдэй болон регионально политикын талаар министр, **Ю. Калмыков**—Россин Федерацийн юстицийн министр.

3. **«Выбор России». А. Чубайс**—Россин Федерацийн Правительствын түрүүлэгшын орлогшо, **А. Козырев**—Россин Федерацийн гадаадын хэрэгүүдэй министр, **Э. Памфилова**—Россин Федерацийн зониие социальна талаһаань хамгаалгын министр **В. Данилов-Даниэльян**—Экологийн болон байгаалийн нөөсэнүүдэй талаар министр.

Эдэ мэдээнүүд эсэсэй бэшэ юм. Саашадаа зарим тэды хубилалтануд боложо магад.

(«Аргументы и факты» һонинһоо абтаба).

СНГ: тобшо һонинуудаа

КАЛИНИНГРАД. Европын холбооной түлөөлэгшэдэй делегаци Россин баруун область болохо Калининград ерэжэ, тэрэнэй транспортыг хүтэлэлтэй проектые шудалаа. Россин баринжа эхилһэн. Калининград—Берлин автомагистралийн барилга тухай хөөрэлдөөн болоһон байна. Ослоһоо Рим хүрэтэр зурыха трансевропейскэ «ВИА Балтика» харгын нэгэ хубинь энэ гээшэ. Гэбэшье Калининградска областийн тойроод энэ харгые татаха гэһэн эрилтэ Литва табина. Теэд тус проектые бэелүүлгэдэ Европын холбоон мүнгэ һомолхо хадаа тэрэл шиидхэхэ болоно. Хүсэндөө байгаа далайн портнуудай хүсэ шадалые дээшэлүүлхэ болон Балтийскда томо шэнэ порт бүтээхэ түсэбүүдые Европын холбооной делегаци мүн лэ зүбшэн хэлсэнэн байна. Эндэ ехэхэн мүнгэн хэрэгтэй болохо бшуу.

КОМСОМОЛЬСК-на-АМУРЕ. Эндэхи авациённо үйлэдбэриин нэгэдэлэй цехүүд хүдэлмэреэ зогсоогоо. Хэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ 650—700 хүрэтэр граммаар нэмээгээ һэн. Шэнэ жэлэй гарапаһаа хойшошье тэдэнэр муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлана.

Нёдондэ манай ажахы шахамал үхэр бүхэнние дунда зэргээр 390 килограммһаа доошо бэшэ шэгнүүртэй. Гэр диплэнхинень дундаһаа дээшэ, таргаи гэһэн сэнтэйтэйгээр миханай комбинадта тушаагаа юм.

Үнэндөө, совхоз мүнөөнэйхиһөө хэдэн дахин олон үхэр шахажа, зондо хэрэгтэй нилээд ехэ мяха үйлэдбэрилхэ аргатай. Байра сайдалнай һайн, хүдэлжэ шадаха, дүршэлтэй бэрхэ кадриуудые бии. Машина, техникэ, тааруу технологишье байха. Гансал даб дээрэ гүрэнөө туһаламжа, мүнгэ зөөреэр тэдхэмжэ хэрэгтэй. Энэнь түргэн харюулагдахашье байха.

Бодоод үзэхэдэ, хүнүүдэй эдеэ хоол үйлэдбэрилжэ байһан хүдөө ажахын предприятинууд дан нимэ тулюур туйган, доройтонги байдалда орохо ёһогүйл. Ямаршье гүрэндэ хүдөө ажахы дэмжэгдэдэг, үргэдэдэг ха юм. Тиньнээ тиитэрээ үнинөөө хойшо гүрэнэй мүнгэ зөөрсэр бии болгодоһон һайн материально-техническэ үндэһэ һууритай ажахынуудые ороодонь хаяжархиха гээшэмнай эзэн буса байдал бэшэ аал? Ойлгоёд энээние.

В. КИРИЛЛОВ,
Тарбагатайн аймагай «Никольский» совхозой директор.

ГАРЗАДА ОРОНО

«Хитадтай хилэ шадархи худалдаа наймаан гарсатай болоо,—гэжэ ашаа зөөхэ талаар «Приморскавтотрансын» начальникай орлогшо Владимир Макаров хэлэнэ.—Хитад захилшадай мүнгэ түлөөгүй байһан дээрэһээ Россин тала гансал үнгэрэгшэ жэлэй туршада 3,5 миллион юанийн олзо зүсэд оруулаагүй».

Ашаанай 40 процентые зөөдэг гансал «Приморскавтотранс» бэшэ, мүн хизаарай бүхы бусад транспортнигууд гарзада ороно. Нёдондо 30 мянган автомобиль арадай ажахыл элдэб 500 мянга гаран тонно ашаа КНР абаашаһан байна. Тэрэнэйнгээ түлөө мүнгэ огто абаагүй.

Ганса предприятинууд бэшэ, мүн Хитадай талаһаа түлбэри абадаггүй жолоошод хохидоно. Россин жолоошон хари гүрэндэ хоолойгоо тэжээхэ мүнгэгүй ябаха баатай болоно бшуу.

«Эдэ асуудалнуудые албан туушаалтад шиидхэхэ ёһотой. Хитадай Дуннин болон Хуньчунь хотонуудта ашаа зөөһэнэй түлөө түлэри абажа эхилхэтэйнь сасуу нютаг[illegible] өөлэлгэнүүдые хаажарха[illegible]тотрансын» түлөөлэлгэнүү[illegible] хотонуудта һэргээгээгүй [illegible] «Краскино» ба «Дуннин[illegible]дые хаахабди гэһэн эрилтэ[illegible] набди.

Алдарта Байгалаа аршалан [illegible]

БУЛТАНАЙ ХАБААДАХА Х[illegible]

Һүүлэй жэлнүүдтэ Байгал далай шадарай байгаали хамгаалха тухай хөөрэлдөөн яналал гарана, зарим тэды ябуулгануд бэелүүлэгдэнэ. Гэбэшье байгаали хамгаалха талаар үргэн дэлгэтэй ажал ябуулгануд һанаһанда хүрөөгөөр бэелүүлэгдэнэгүй гээд тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Байгал далайн эрьеэ тойроод һуурһан Эрхүүгэй, Шэтын областынуудай, Буряад Республикын промышленна предприятинуудай, хүдөөгэй ажахынуудай ажалшад, хүтэлбэрилэгшэд уһа голнуудаа ариг сэбэрээр байлгаха талаар ёһотой ажаллахарал хандуулнагүй. Энээн дээрэһээ Байгал далайда арюун һайхан уһаяа салгидхан асардаг Сэлэнгэ, Сүхэ, Зэдэ, Баргажан, Дээдэ Ангар болон бусад олон мүрэнүүд, гол горход руу химическэ бодосуудтай муухай уһаан хаягдана. Сабшалан тарыалангай газарнуудта минеральна үтэжүүлгэ ехээр оруулагдана. Хура бороогой уһанда минеральна үтэгжүүлгэ угаагдажа, гол горход руу тудажа, сэбэр уһыень бусарлана гэжэ бидэ һайн мэдэдэг гээшэбди. Энэ байгаалида харша ябуулганууде яажа зогсоохоб?

Байгал шадарай байгаали хамгаалха тухай хөөрэлдөөн үргэлжэлһөөр. Дэлхэйн, Россин Федерацийн мэдээжэ эрдэмтэдэй хабаадалгатайгаар Уласхоорондын, Бүхэдэлхэйн симпозиум болон конференцинүүд үнгэргэгдэжэ, Байгал далайе аршалан хамгаалжа, ариг сэбэр зандань өөрөөдүйнгөө үетэдтэ дамжуулан үгэхэ гээшэ хүн түрэлтэнэй мүнөөдэрэй гол шухала зорилгонуудай нэгэнинь мүн болоно.

Ямар аргаар, хайшан гээд Байгал далайгаа аршалан хамгаалха болонобибди? Энэ талаар Америкын, Каналын, Франциин, Японой болон бусад оронуудай эрдэмтэдэй хэлэһэн һанамжа, дурадхалнууд һонирхолтой, анхаармаар байдаг. Би Байгал далайе хамгаалха жасын президент һэн тула энэ бүхы симпозиум болон конференцинүүдтэ хабаадалсажа, дэлхэйн мэдээжэ эрдэмтэдтэй танилсаһан, тэдэнэртэй һанамжа бодолнуудаа хубаалдадаг хүн бээб.

Үнгэрһэн жэлэй июль һарада Москва хотодо Бүхэдэлхэйн конгресс үнгэргэдөө бэлэй. Энэ конгрессэй хүдэлмэридэ 17 гүрэнэй эрдэмтэд хабаадалсажа, Байгал далай шадарай байгаалийн аргагүй ехээр бузарлагдажа байһан ушараар һанаагаа зобожо байһан түхайгаа мэдүүлээ һэн. Байгал шадарай байгаали хамгаалха асуудал дэлхэйн түрүү үзэл бодолтоной зүрхэ сэдьхэл зобоонгүй яаха гээшэб? Һүүлэй мэдээгээр, Байгал далай тойроод 10 мянган завод, фабрика болон комбинадууд баригдаад, промышленностьда хэрэглэгдэһэн уһаяа Сэлэнгэ, Үдэ, Баргажан мүрэнүүд руу хаяна. Байгал далай шадарай ой модон хайра гамгүйгөөр отологдоно. 1950 онһоо эхилээд Байгал шадар нэгэ миллион гектар газарһаа 170 миллион кубометр модон отологдожо, хэзээдэшье бусаагдашагүй хохидол үзүүлэгдэнэн байха юм. Нарһан, шэнэһэн модо барилгада гү, али промышленностьда хэрэглэхын тула 120—130 жэлэй хугасаа соо ургуулха хэрэгтэй. Буряад Республикын газар дайда дээрэ оршоһон «Забайкалес» нэгэдэлэй предприятинуудай коллективүүд жэл бүри 3 миллион кубометр модо отолжо, уһа голнуудаар урадхуулдаг, Байгал далайгаар зөөжэ, уһыень бузарладаг бэлэй. Байгал шадар модо ехээр отолһон дээрэһээ 150 голнууд, нуур сөөрэмүүд хатажа, огто үгы болошонхой Бидэ саашадаа Байгал шадарайнгаа байгаалида нигэжэ хайша хэрэгээр хандажа байгаа һаа, түрэл байгаалияа бүришье һаа, ехэ хохидолдо оруулха болоноолди даа. Энээн түхай Москва хотодо үнгэргэгдэһэн Бүхэдэлхэйн конгресс дээрэ дэлхэйн эрдэмтэд хэлэһэн байна.

Манай промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, илангаяа модо бэлэдхэгшэд, байгаалида ехэ харшаар хандана. Али зэргын модо отолдог түхайгаа ехэ нюудаг бэлэй. Теэд замбуулин соогуур тамаржа ябаһан онгосонууд дээрэһээ модо отолхые тэмдэглэхэнээ байха газар дээрэ хэбтэһэн газетэ уншахаар шадалтай орёо нарин оньһоһон приборнууд, түхеэрэлгэнүүд бии ха юм. Мүнөө хүнөө, илангаяа эрдэмтэдһээ юушье нюу-

ЗА[illegible]

саана, 1[illegible]нин 16-да [illegible] манай га[illegible]ал залуу үс[illegible]агдадаг, тэдэ[illegible] болбосоро[illegible]эг байһан [illegible]ар манай оро[illegible] түүхэтэй с[illegible]

[illegible]онголой ко[illegible]нь «Буряа[illegible] хадаа комсо[illegible]й обкомой ор[illegible]алган шэнэдх[illegible]һээ хойшо б[illegible]ороо хубил[illegible] болохын түү[illegible]дулдыданги[illegible]

Байгал [illegible]тин нилээн т[illegible] уншагшад[illegible] байха. Энээн [illegible] дабтаад яа[illegible]баярай үмэ[illegible]оо байра б[illegible]тожо хөөрэ[illegible]

[illegible]Бурятии» [illegible]ика соо эгэ[illegible]адаг хэблэлнү[illegible]мянган [illegible]удта хубааж[illegible] «Росписа[illegible]ериллэшдэй [illegible] газетэ нэгэш[illegible]ргөө тарад[illegible]ршадай тоог[illegible]байһан ушараа[illegible]ндэ хэрэгтүшэр байлал[illegible]тинбэ яаһаа гээшэбди.

[illegible]жонуудаа [illegible]ска хангалгы[illegible]жэ, Байгалийн һара бүр[illegible]лан хамгаалаг[illegible] байхада, г[illegible]жолхо болоо[illegible]3 һара болоо[illegible]

Дэлхэйн [illegible]хэ баатай б[illegible]тэдэй һанаалагдахаяа б[illegible]нуудые биижгүүдһээ улаа[illegible]жа, Байгалы хүсэндөө хүн[illegible]гаали хамгаа[illegible]ааһамнай х[illegible]хитэй ажал[illegible]бэелүүлхэ [illegible]дэб эсээр арг[illegible] Байгал даа[illegible]жэ, шахардуу[illegible]дээрэ үлөөдөхые оролдо[illegible]ураһай 80 яаа үнэтэй бол[illegible]гэжэ элирүүлмай таһалаа[illegible]ехэ, нанги хоёоди. Эн[illegible] Байгал шаа[illegible]нэй эрхэ бай[illegible]зон нюдэлэ бидэндэ яаха[illegible]тээр аршаа[illegible]й байнал даа[illegible]ёһотойоди.

Ингэд [illegible]гээшэ? [illegible]ырендоржиев, [illegible]Байгал даа[illegible]о: 1957 онд[illegible]гаалха туха[illegible]олой комсомо[illegible]шухала. Ма[illegible] дэргэдэ жур[illegible]сын хүдэлмэ[illegible]имир Ковтун [illegible]Хуулиин [illegible]үлгэм эмхид[illegible]Энэ проектэ[illegible]зохёолдо шу[illegible]рациин Пр[illegible]үетэнние суг[illegible]жэдэ эльгэнэй нюусабди. Байгаал[illegible] байгаа. Эгээ[illegible]талан абаа[illegible] болохо Ми[illegible]саллигта [illegible], Ким Цыдехүн зоной, [illegible]гуурһала[illegible]тэлбэрилгээ нэмди. Энэ[illegible]эрилтэ [illegible]бүлгэмэй хэ[illegible]нэ. Байгал[illegible]банка, газетын[illegible]ли хамгаал[illegible]һагуудые [illegible]нуудые бэ[illegible]дэ Байгал[illegible]эр байлга[illegible]гүйбди.

Ганса [illegible] областынуу[illegible]публикын [illegible]тэдэй хүсэ[illegible]шадарай [illegible]тухай хо[illegible]ха. Эндэ [illegible]рациин а[illegible]дэй, хари[illegible]сэхэ тү[illegible]гэжэ яба-[illegible]гэд хэлэн[illegible]рикын, А[illegible] Финляндия[illegible]жэ эрдэм[illegible]лаар яһал[illegible]нал бол[ill

ЗАЛУУ ҮЕТЭНЭЙ ЗАЛИН БАДАРУУЛАГША

„Молодежь Бурятии“ һониной 70 жэлэй ой

жэлэй саана, 1924 февралиин 16-да байдаһан манай газетэ имэгтал залуу үеэдэ ориуулагдадаг, тэдэнэй ическэ болбосороолдо үлэдэдэг байһан ааб энэ ушар манай ороной үеын түүхэтэй сэхэ отой.

Бурят-Монголой комсомолой», удаань «Буряадай шуул» хадаа комсомо- Буряадай обкомой орган Хубилган шэнэдхэлдомжолжо, ахилһэнһээ хойшо бай- үндэһоороо хубилаа. даһан, дулдыданги бэ- блэл болохын түлөө коллектив нилээн тэм- гэжэ уншагшадыг дэхэ байха. Энээн ту- хин дабтаад яаха- Ойн баярай үмэнэ эрэ гогтожо хөөрэхэ өө.

«Молодежь Бурятии» һо- республика соо эгээл вахигдагдаг хэблэлнүү- он юм. 17 мянган хэ- носнуудта хубаажа, лагдби. «Роспечаүндэлэрилэгшэдэй хэ- манай газетэ нэгэшье гүй, түргэн тарадаг Уншагшадай тоогой гүй байһан ушараар ноой хүшэр байдалда гараһа гаргаа гэнэбди. графическа хангалгын үлэбринин һара бүри номжолж байхада, га- эн 3 һара болоод шлэлүүлхэ баатай боло- Ургалагдахаяа бо- унэ сэнгүүдһээ улам дүүрэн хүсэндөө хүг- ргагүй баһанамнай ха- ябуулжар.

Олоороо элдэб эсээр арга бидэржэ, шахардуу гарахые оролдо- 80 процент Рекламаяа үнэтэй болгоо- талмай таһалан болохойбди. Энэ мүнөөнэй эрхэ бай- реклама бидэндэ яаха хэрэгтэй байнал даа.

Олзын тала хараад лэ, газетынгээ удха шанарта анхарад һуладуулаа гэжэ бү- һанаарпгт. Мүнөө, миниий һанахада, газетымнай ганса залуушуулай бэшэ, бултанай газетэ болонхой. Һаяхан шэнэ- эр бүридхэлдэ абтахадаа, ТОО гэһэн түхэлэй предприяти болообди.

Манай редакцийн зохёохы римталдаггүй, өөгшөөдэггүй байна.

Редакциингаа журналистнуудай мэргэжэл шадабарие, хүн талыеньшье үндэрөөр сэгнэдэгби. Нүхэднай гуурһаяа нарижуулан хурсадхахые, ульгам болгохые оролдодог һайн талатай. Бүхы газетын хүдэлмэрие хинан хүтэлбэрилжэ, шадамар бэрхэр шэглүүлжэ байдаг нүхэднай Олег Лебедев, Серафима Очирова гэгшэд. Таһагууд үгы болгогдоо, репортёрнуудай бүлэг (Л. Квактун, С. Березин, В. Золотарёв, мүн бусад), гадна экономическа асуудалнуудаар тусхай корреспондент Сергей Болотов гэгшэд өөр өөрын шэглэлээр хүдэлдэг.

Машинисткэнүүдгүйгөөр ямар газетэ гарахаб даа? Дүршэл ехэтэй мэргэжэлтэй Баярма Озонова, Анжелика Гармаева ажалдаа харюусалгатайгаар хандадаг. Техническэ редактор В. И. Колмакова, кассир-рекламын талаар агент Н. Г. Кочерина, ахамад бухгалтер Л. М. Сорёжина эрхим ажалаараа коллектив соогоо хүндэтэй юм. Мүнөө үедэ залуу мэргэжэлтэй эк номист В. Сорокинние газетын олзын хэрэг эрхилэн хүтэлбэрилхыень бэлдэжэ, һургажа байнабди.

70 жэлэй дабаа дабажа ерээд байхадаа, саашанхи ажал хэрэгүүд тухайгаа хэлсэдэг, саншалтай гээшэ. Манай коллектив түсэб табижа, ажалаа уридшалан гуримшуулхаяа болиһоор үнинэй. Тиимэһээ хараа түсэбүүд тухай бэшэ, юрэ ямар хүсэлтэй байһан тухайгаа хэлэһүүб.

Полиграфическа һайн шанартай, мүнөө үеын эрилтэнүүдтэ харюусама баазатай болоо һаа гэжэ хүсэдэгби. Үшөө нэгэ хүсэлни гэхэдэ,— уншагшадтаяа дүтөөр ажалтанай коллектив эмхидхэн байгуулагшань юм. Бэсэ даһан һонин гаргаха гээшэ тон хүндэ ашаан гэжэ гүйсэд мэдэрһэн нүхэднай дуратай хэрэгтээ зоригтоогоор, зүрхэтэйгөөр хам орожо, даажа абаһан ашаагаа эбтэй эстэйгээр жүдхэн татадаг даа.

Манай һонин, түхэл шэгээрнь абахада, мэдээсэлэй газетэ гээшэ. Хөөрэлдөөн, мэдээсэл, репортаж гэһэн жанрнуудые гол түлөб хэрэглэнэбди. Имагтал эдэ жанрнуудаар дамжуулан, ажабайдалай халуун амисхаал, сохисо, хүнэй мэдэрэлые найдамтай тодоор харуулха арга- тайбди.

Болонон үйлэ бүхэнние харуулхадаа, ооһэлынгөө хараа бодолтой байхые оролдобошье, уншагшадаа заал һаа баһал тиимэ һанамжатай байхыень бааладаггүйбди ,тэдэнэй хараа бодолые хүндэлдэг заншалтайбди. Бидэнэй мэдээсэһые уншагша бүхэн өөрөө шүүмжэлжэ, тобшолол хэг лэ. Тиимэһээ бидэнэй мэдээсэлнүүд политическэ ямаршье талые баримшуулхаяа болиһоор үнинэй. Тиимэһээ хараа түсэбүүд тухай бэшэ, юрэ ямар хүсэлтэй байһан тухайгаа хэлэһүүб.

Полиграфическа һайн шанартай, мүнөө үеын эрилтэнүүдтэ харюусама баазатай болоо һаа гэжэ хүсэдэгби. Үшөө нэгэ хүсэлни гэхэдэ,— уншагшадтаяа дүтөөр

А. ДРУЖИНИН,
«Молодежь Бурятии» газетын ахамад редактор.

БЭЕЭ ДААҺАН, БУЛТАНАЙ ҺОНИН

МЭРГЭЖЭЛТЭДЫЕ БЭЛДЭЛГЫН ГУЛАМТА

Би 1958 оной һүүлшэг тээ «Буряад-Монголой комсомолец» (уданшьегүй «Буряадай залуушуул» гэжэ нэрлэгдээ бэлэй) газетын редакцида оршуулгашанаар хүдэлхээ ороо һэм. Тиихэдэ Иван Николаевич Ожигов — редактор, Андрей Борисович Мангатханов — редакторай орлогшо, Павел Лазаревич Натаев харюусалгата секретарь байба. Редакцийн эгээн гол таһаг болохо комсомолой ажабайдалай таһагта Юрий Сухаревай хүтэлбэри доро хойшодоо мэдээжэ уран зохёолшод болоһон Исай Калашников Владимир Корнаков хоёр хүдэлэгшэ һэн. Михаил Маликов, Евгений Голубев — һургша залуушуулай, Владимир Ковтун — соёлой ба уран зохёолон, Лидия Мельникова, Леонид Левченко бэшэгүүдэй таһагта ажаллаха. Маанадай дунда наймараа үнэхөөрөөшье аха заха, дайнда хабаадаһан Пасак Цыбикдоржиевич Цыбикдоржиев, Жалсан Цыбикжапович Дондитов, бидэ гурбан оршуулгын таһагта хүдэлдэг бэлэйбди.

Саашанхи жэлнүүдтэ Москвагай, Ленинградай, Алма-Атагай, Эгхүүгэй университедүүдые, Буряадай багшанарай дээдэ һургуули дүүргэһэн Анатолий Субботин, Геннадий Болдогоев, Виссарион Бильдушкинов, Сергей Цырендоржиев, Владимир Пльин, Михаил Шиханов, Андрей Румянцев, Юрий Николайчук, Сергей Бухаев, Ким Балков, Михаил Кривель, Юрий Игумнов, Ким Баторов, Сергей Забадаев, Николай Хосомоев, Владимир Хмелев, Эдуард Буерачный, Нина Золотарева, Фанна Блинова, Светлана Захарова болон бусад редакцида хүдэлһэн юм.

Тиихэ үедэ манай залуушуулай һонин орон дотороо, респуублика соогоо боложо байһан үйлэ хэрэгүүд, түсэбтэ табан нэлэй алхамууд, захагүй замбуулинай дайда соогуур хүнэй ниидэлгэ, Буряадай литература, искусствын хөёрдохи декада, комсомол-залуушуулай гаргашагай ажал тухай үргэнөөр толилжо, уншагшадтаа мэдээсэдэг һэн. Бидэ бултадаа шахуу хори гаратайнууд байһан дээрэһээ хүхюунээр ажалладаг ажалуудаг, амардаг бэлэйбди. Һонин намтартай алдар суутай хүнүүдтэй уулзалганууд, үгэ булиалдаата хөөрэлдөөнүүд редакцида ходо ходо үнгэргэгдэдэг байгаа.

Залуушуулай һонин кадриуудые бэлдэлгын гуламта юм. Тэрэ үедэ намтай хүдэлэгшэдэй дундаһаа хэды олон уран зохёолшод, поэдүүд урган гараа гээшэб! И. Калашников, В. Корнаков, С. Цырендоржиев, А. Румянцев, К. Балков, М. Шиханов, С. Бухаев, жараад онуудай һүүл багта хүдэлһэн В. Липатов, Н. Нимбуев гээд лэ тоолоо һаа. олон ааб даа. Е. Голубев, М. Маликов, С. Забадаев, Н. Хосомоев ба бусад эрдэмтэд болонхой. Фотокорреспондентнүүд Алексей Истомин, Владимир Матвиевский хожомоо ТАСС-та х дэлһэн байгаа. Фотожурналистнуудаар намтараа захалһан Александр Итыгилов, Лев Абрамов кинематографийн институт дүүргэжэ, бэрхэ кинооператорнууд, режиссернууд болоо һэм шуу. Бэшэлгийн журналистын хүшэр замнаа хадуураагүй. Нимэ бэлигтэй бэрхэ, һаихан сэдьхэлтэй хүнүүдтэй хүдэлжэ, дүршэл шадабариһаань һургаал абаха золтой таһандаа баярлажа ябадагби.

Аха нүхэд Пасак Цыбикдоржиевич Жалсан Цыбикжапович хөёрой нургаал зааварнар туналамжа дэмжэлээр оршуулгашан болоһон хүм. Оршуулгын таһагаихид эбтэй эстэйгээр хүдэлдэг һэмди. Дүй дүршэлтэй корректор Н. Э. Найданова, машинисткэнүүд М. В. Васильева, Б. Ц. Цырендондокова, Ц. Б. Содномова, Н. Ш. Халзанова болон бусадай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар залуушуулай һониние түрэлхи хэлэн дээрээ гаргадаг байгааэди. Пасак Цыбикдоржиевичай радиодо хүдэлхээ ошоходонь, Бальжинима Намдаков оршуулагша боложо ороо нэн.

Он жэлнүүд үнгэржэ, саг ошожол байна ха юм даа. Хамта ажаллаһан олохон нүхэднай наһа баража, маанадтала хахасанхай. Тэдэнэйнгээ арюун дурасхаалые ёһолон хүндэлжэ, залуушуулай һониной 70 жэлэй ойгоор суг хүдэлһэн нүхэдөө, мүнөө «Молодежкодо» ажаллажа байгшадые үнэн зүрхэнһөө амаршалхадаа, урданайнгаа заншалые алдангүй, уншагшадтаа хүндэтэй, элүүр энхэ, аза жаргалтай, ажалдаа амжалтатай ябахыетнай үреэнэб.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.
1958—1970 онуудта «Буряадай залуушуул» газетэдэ хүдэлэгшэ.

Редакцийн мүнөөнэй хүдэлмэрилэгшэд. Д. АЛТАЕВАЙ фото.

ХАМГААЛАН ДЭМЖЭЕЛ!

Манай республика дотор хубилган шэнэдхэлгын гүйсэд хүсэндөө хүрөөдүй ушараар «Буряадай залуушуул» газетэдэ эсэргүүсэнэн кампани дэлгэрээ. Нимэ эрхэ байдалда һанаагаа зобонгүй байхын аргагүй.

Һүүлэй 2—3 жэлэй туршада «Буряадай залуушуул» республика дотороо олондо һайшаагдадаг газетэ болонхой. Материалнуудые толилолгын, тематика шэлэлгын шэнэ онол арганууд хэрэглэгдэдэг болоо. Үрдандаа «хаамал» байһан темэнүүдээр олохон материалнууд толилогдожо, хүгжэлтын тогтоһон үе сагта хүмүүжэнэн зарим хүнүүдтэ һайшаагданагүй гэжэ һанахаар.

«Молодежкын» хүдэлмэрилэгшэд, бусад хэблэлнүүдэй журналистнууд энээн тухай һайнаар мэдэдэг ёһотой. Байгша ондо ямар шалтагаан дээрэһээ газетые гэмнэхэ болоо? Редакци һунгалта тухай Хуулине хазагайруулаагүй, депутадта кандидадуудай платформонуудые толилхоёо арсаагүй бшуу!

Национальна - территориальна 517-дохи округто болоһон орёо тэмсэлэй һүүлээр С. Г. Шапхаевай илалта туйлахада, ноёдой тэсэбэри һалажа, элдэб арга хэрэглэжэ захалба. БНЦ-дэ болоһон уулзалга дээрэ партийн обкомой секретарь А. М. Беляков нигэжэ мэдүүлээ: «Молодежко» тэнэг ябадал гаргана! Тэрэние хаража үзэхэ хэрэгтэй!» (хэлэһэн үгэнүүдынь зүбөөр [illegible] хаһ).

1937 он бэшэшье һаа, хүгжэлтын зогсоһон үе саг абаһаар һанагдана. Тиихэдэл зоримгой байһанаа харуулһанайнь түлөө журналистнуудай ажабайдалыень буруу һүргэхэ зуураа бүхы редакцие намнан тараажархиха аргатай байгаа.

2 үдэрэй үнгэрһэн хойно КПСС-эй обкомой үзэл сурталай таһагай инструктор Р. Гаязовай статья «Правда Бурятии» газетэдэ толилогдоо. Автор олондо һайшаагдадаг болоһон республикын «Буряадай залуушуул» газетые гэмнэхэ гэжэ оролдоо.

Энээндэнь дурала гутаһан бидэнэр ингэжэ мэдүүлнэбди: хубилган шэнэдхэлгын уг зорилгонуудые үнэтэй сэнтэй гэжэ тоолодог, демократическа ерээдүйдэ этигэдэг бүхы хүнүүдые «Буряадай залуушуул» газетые хамгаалая гэжэ уряалха байнабди.

«Буряадай залуушуул» газетые дэмжэһэн Эрдэмэй түбэй хүдэлмэрилэгшэдэй бүлэгөө:

Р. Бураева, Ю. Манзаноз, А. Гармаева, В. Хахинов.

«Буряадай залуушуул». 1989 оной июлиин 1.

ХОРЁОД ГАРАТАЙ ЯБААБДИ...

Тиихэдэ яһалал залуунуд байгаалди даа Бултадаа тухай барагай һаһатай, нэгэ үеын зон хүдэлэгшэ бэлэйбди. Тэрэ үеын «Буряадай залуушуул» һонин хадаа бодото дээрээ манай республикын залуу үетэнэй һонин байгаа гэжэ хэлэхэ дүүрэн эрхэтэйбди. Юундэ? Юуб гэхэдэ, саганнаа эрилтээр лэ тэрэ үеын залуушуулай ажабайдалаар манай һонин ажаһуудаг байгаа бшуу.

Жэшээ болгон хэлэхэдэ, комсомол-залуушуулай һү һаалиин фермэнүүдэй хоорондохи социалис мүрысөө эмхидхээд, энэ талаар түхэрсэн жэл соо горитой хүдэлмэри ябуулдаг байһамнай ехэхэн лэ үрэ дүнтэй байгаа хаш гэжэ мүнөөл һанагшаб. Тиихэдэ республика соомнай зуу һайса гаран үнэхөөрөө комсомол-залуушуулай һү һаалиин фермэнүүд бии байгаа ха юм.

Түнхэндэ, Загарайда, Мухар-Шэбэртэ, Бэшүүртэ, Хурамхаанда, Баргажанда, Хоридо, Хэжэнгэлэ, Захааминда, Зэдэлэ, Прибайкалида, Кабанскда, Ивалгада болоод Тарбагатайда, Хойто-Байгалда болон Баунтда залуушуул нэгэ газарта суглараад, аха заха нүхэдһөө дутуурүйгөөр һү ехээр һаажа, манай һониной шанда хүртэдэг, холо ойгуур суурхадаг бэлэй.

Би өөрөө Түнхэнэй аймагай түлөө харюусалгатай байһан тула Доржо Хапхарановай түрүү һуури эзэлхэдэнь, элдэб ехэ хуралдаануудта республикынгаа залуушуулые түлөолхэдэнь, айхабтар ехээр омогорходог бэлэйб. Улаан-Горхоной, Могой-Горхоной болоод бусад комсомол-залуушуулай һү һаалиин фермэнүүд тэрэ үедэ горитойгоор суурхадаг, тэдэнэй хүндэлэгдэ манай һониной хуудаһануудаа дээрэ Алдар солын Улаан тугууд үргэгдэдэг, соло дуудагдадаг байгаа даа. Тиигээд БЛКСМ-эй обкомтой хамта түрүү залуу һаалишадые, хори гаратай хубүүд, басагадые суглуулжа, элдэб шапгуудые барюулдаг, урмашуулдаг дэмбэрэлтэй ёһо заншалтай байһамнай эрхим юумэн байгаа гэжэ һанахаар агша.

Сагһаа урид эрхим һайхан наһандаа ябатараа наһа барашаһан Олег Иосифович Тугутов энэ хэрэг эмхидхэлгэдэ ехэхэн сагаа зорюулдаг байһан юм. Тэрэ хадаа республикын бүхы залуу һаалишадые, хонишодые, малшадые, механизаторнуудые бултыень таниха байгаа, олонхидойнь гүүртэ, отара, фермэ, тарялангуудта заабсл хүрөөд гараһан байгаа гэжэ хэлээ һаамни, багаханшье алдуу гарахагүй.

Эдэ мэтээр дурдаха болоо, һаа, хэһэн хэрэгүүднай олон ааб даа. Юрэл урдашни таһигдаһан тон тодо зорилгонуудые эрхимээр ойлгоод лэ, энэ хэрэгээ һайнаар дүүргэхые оролдон ябагша бэлэйбди.

Редактор Ким Михайлович Баторов, харюусалгата секретарь Геннадий Васильевич Рудых, таһагуудые даагшанар Светлана Николаевна Селивра, Любовь Африкановна Башинова, Татьяна Ивановна Димуцкая, Ольга Яковлевна Кожевникова болон бусад нүхэдэо хододоо һайнаар дурсажа, һанажа ябадагби. Ехэл эбтэй эстэй коллектив байһан юм.

Мүнөө «Буряадай залуушуул» һониной 70 жэлэй ойн гүйсөөд байхадань, манай хүндэ хүшэр үеын залуу журналистнуудта бүхы һайн һайханние, амжалта, дэбжэлтэ, элүүр энхэ, амгалан байдал үреэхэнэ дэмбэрэлтэй юумэн байха аал даа?

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
1977—1979 онуудта редакторай орлогшо байһан.

ГҮНДЭ НЮТАГАЙ БАСАГАН

Бидэ 8 хүн ГАЗ-51 машинада һуугаад ябаабди. Гүндэ тосхоной хажуугаар гараад, Нарһата—Хори гэһэн дардам харгыда хүрэхэмнай хэдыхэн модо үлэһэн байгаа. Мотоорнай гэнтэ һулаханаар таршаганаад, машинамнай урагшаа ябахаяа ближэ, мөөрнүүдынь шаарта шаагдашаба.

Хэдэн минутын үнгэроод байхада, трактор хунхинэн, машинадамнай дүтэ ерээд, тогтошобо. Кабина соо һоо ямархан хубүүн бултайгша ааб гэжэ миниий һанахатан сасуу 20-ёод наһатай басаган харагдабал даа. Ехээр гайхаа һэм.

Басаган бидэнэр тээшэ бардамаар хараад, шэрүүхэнээр, захиран һагад хөөрэлдэбэ. Шабарта һайса һуушаһан бидэнэр юу урдаһаань дуугархабибди даа, хэлэһэн соонь лэ байгаа аабзабди. 10 минута болоһон хойно газигнай шабар шабхаһаа гаранхай зогсоо һэн.

Гүндэ нютагай басаганда (бидэнэй хэды гуйгаашье һаа, тэрэ нэрээ хэлэжэ үгөөгүй) бидэ тон ехэ баяр баясхалан хүргэнэбди. Шадамар бэрхэ, сагаан сэдьхэлтэй байһанайнь түлөө бултанайнай зүгһөө баяр хүргыт.

1-дэхи ПАН-ай автопаркын хүдэлмэришэдэй даабарлар.
С. ХМЕЛЕВ.

«Буряадай залуушуул», 1970 оной декабриин 26..

Репортаж

АМЖАЛТА ХҮСЭНЭБДИ

Сагаан һарын урда тээхэнэ «Молодежь Бурятии» газетын редакторадай таһаг руу ороходомни, хэдэн журналистнууд сугларанхай, хэлишешьеб ехэ хүлеэһэн хэбэрэйнүүд байба. «Г» үзэгэй маягаар табигдаһан залгалаа гурбан столой саана газетын бильд-редактор (макет зураа, номер бүхэнние бүридхэн суглуулдаг) Серафима Очирова юушьеб бэшэжэ һууна. Зэргэлээд уран зураашаа Светлана Лебедева Сагаалганай номерто орохо зурагуудта ретушь хэнэ. Харахадамни, торгон хадаг дээрэ сагаан эдэнэй дээжэтэй аяга барифан буряад басаган амаршалгын, үреэлэй үгэнүүдые хэлэнэ хэбэртэй. Нүгөөдэ зурагынь мэдээжэ дуушан Валентина Цыдыповагай концерт дээрэһээ буулгагдаһан гэжэ ойлгохоор.

— Ерээгүй гү? Заал һаа Олегые хүлеэхэ хэбэрэйнүүд, — гэжэ редактор Александр Дружинин түр зуура таһаг руу шагаагаад, дахинь гүгы болошохо юм.

— Тинхэ, тинхэ, «Молодежкын» ээлжэтэ дугаар байгуулагшадай нэгэн Олег болоно ха юм. Тэрээнгүй ланшье аргагүй,— гээд, зөөлэн диван дээрэ налайжа һууһан Инна Рыжкова дэмжэнэ.

— Саг хэды болобоб? Бушуу түргэн бэшэгдэхэ материалтай һэмби,— гэжэ редакцийн залуу журналистнуудай нэгэн Виктор Золотарев һанаата боложо, ханьи час хараад абана.

Хана зубшан табигдаһан стенкын заблярта үнгэтэ телевизор ямаршьеб кино харуулна. Үргэн хоёр сонходо гоё һайхан үнгэ зурагтай тюль үлгөөтэй байна. Нүгөө ханьи дэргэдэ зөөлэн диван, креслонүүд, хажуудань наб-тархан шэрээнүүд харагдана.

Үүдэн «тард» гэжэ нэгдэд, үни хүлеэгдэһэн Олег Лебедев Сергей Болотовтой орожо ерэбэ. Булта һуурриаа худэлжэ, баяртайгаар дуугаралдана. Фотокорр Дмитрий Алтаев бии боложо:

— Зай, яагаад һуубалтнай дээрэб? Түргэхэнөөр һуурриа эзэлэгты,— гэжэ, заабарилжа эхилбэ.

Машинисткэнүүд, рекламын талаар агент Полина Кочерина гэгшэд орожо ерээд, бултааран хамта дүрээ буулгуулхаяа һуурина оложо һууба.

— Ойн баярай үеын зурагууд гээшэ. Газетымнай үүхэдэ орохо, мүн бидэндэ дурасхаал боложо үлэхэ, һайнаар буулгаарай, — гэжэ фотографтоо захиха юм. Дмитрий Алтаевай зурагуудтай республикын уншагшад һайн танил ааб даа. Нлангаяа байгаалиин үзэгдэлнүүдые фотографой хурса нюдоор адаглажа, шадамараар буулгаһан байдаг.

Дүрэнүүдээ буулгуулһанай удаа бултанай ларалтайгаар гаража ошоходо, редакторай таһаг соо Серафима Очирова Олег Лебедев хоёр лэ үлэбэ. Машинисткэ сохигдоһон материалнуудые уншажа заһаад, пресс-редактор Олег Лебедев саашанхи хуби заяань—хэзээ, яагаад хэблэхэ тухай шиидхэдэг. Редакцида ерэһэн бэшэгүүдые ахамад редактор уншадаг гуримтай байба. Ямар түхэл маягтай, нюур шарайтай газетэ гарахаб гэһэн асуудалые гол түлэб Серафима Очирова шиидхэнэ. Ивалгын аймагай Хурамша тоонто нютаггай басаган 1982 ондо Эрхүүгэй университет дүүргээд, тэрэ гэһээр Буряадай залуушуул» һониндо хүдэлнэ. Буряад үндэһэн хэлэнэй, соёлой асуудалнуудаар бэшэдэг байһандань, тэрэниие ехэ хүндэлдэгби, ажалдань, ажабайдалдань амжалта хүсэнэб.

Бүхыдөө мэдээсэлэй шэглэлтэй болоһон энэ һониндо бэрхэ журналистнуудхүдэлнэ. Шадамар бэрхээр үйлэ хэрэгүүдые удхалан харуулха мэргэжэлтэ репортернууд ургажа байнхай. Урдандаа репортернуудые олон ондоо шалтагаар хүндэлдэггүй, шоо үзэнгеэр хандадаг заншалтай һэн. Теэд элитэ уран зохёолшод Ч. Диккенс, Г. К. Честертон, В. Г. Короленко гэгшэд репортёрнууд ябаһан ха юм. Суута репортер В. Гиляровскийн бэшэһые уншагшад хүлеэжэ ядан, уттадаг байгаа. Нимэ алдар солото нэрэнүүдые жэшээ болгон дагажа, газетеэ улам һонирхолтой болгохын, сёрын нюур шарайтай байлгахын тула оролдожо байһан коллективтэ амжалта хүсэнэбди.

Т. САМБЯЛОВА.

Ерээдүйдэ түшэглэн...

Бүгэдэ бурнадуудай нэгэдэхи съезд дээрэ буряад арадай соёлые нэргэн хүгжөөхэ талаар хэдэн шиидхэбэринүүд баталагдан абтаһан ааннa. Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлэйхид хэр утһаа арадай бэлигшадаарние гэршэлдэг байһан уран дархалалгые нэргээлгэ эндэ онсо нүурри эзэлхэ ёһотой гэжэ тоолоно. Энээнийнээ уламжалан, энэ эблэл модо, шулуу һиилэн дархалалгын, мүнгөөр, мельхиороор хэблэл дархалалгын, буряад хубсаһа оёлгын хэдэн бага предприятиинуудые нэргээ.

Тэдэнэй дундаһаа түмэрөөр хэблэн дархалалгын «Оюун» гэжэ бага предприяти тухай тогтон хөөрэе. Энэ предприяти Гэсэрэй һайндэрнүүдтэ хабаатай захилнуудые үшөө эртэ хабарһаа дүүргэжэ эхилээ һэн.

Эдэ дархашуул богонихон болзор соо үльгэр домогто Гэсэр баатарай тоног зэбсэг—эмээл, хазаар, хударга, хүмэлдэргэ, һэлмэ, жада, хуяг, дуулга гэхэ мэтые уран гөбор бүтээгээ. Гадна эхэнэрнүүдэй гоёолтонуудые урлан дархалдаг. Тэрэнэйнгээ заримыень энэ зун манай Буряад орондо Таиландаһаа айлшаар ерэһэн принцессэдэ бэлэг болгон барюулаа һэн. Уран дархашуул искусствын училищийн дуу, хатарай ансамбльнуудай, арадай «Тоонто» ансамблиин захилнуудые мүнөө дүүргэнэ.

Эндэ хүдэлдэг хүбүүд арадай уран дархалалгын бэлигтэ элдэб аргаар һураһан болоно. Жэшээлхэдэ, Баатар Эрдынеев арадай уран дархан Лубсан Цыреновтэ һураа. 2-дохи СПТУ дүүргэһэн Бата-Мунхэ Цыдыпов мүн лэ Лубсан Цыреновэй һурагшань болоно. Тиихэдэ Бата-Шулуун Балданов, Дондок Дараев, Солбон Шагдуров болон бусад арадай мастер С. Д. Тагардабаевай хүтэлбэри доро хүдэлнэ.

Эндэһээ арадай соёлые нэргээхэ талаар хараалагдаһан зорилго бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ эхилээ гэхэ байнаб. Юуб гэхэдэ, аха нүхэдынь ургажа ябаа уран гартай залуушуулда бэлигээ дамжуулан үгэнэ ха юм. Хоёрдохёор, һиилэн, хэблэн дархалалгада, оёдолдо нураха дуратайшуул олошороо. Гурбадахяар, залуушуулые энэ үндэһэн соёлдо һургаха хүдэлмэри яһала һайнаар ябуулагдана.

Дүрбэдэхеэр, тэдэнэй хүдэлхэ газар эмхидхэгдэнэ гээшэ. Гарайнгаа урые һаял түршажа байһан залуу дархашуул, оёдолшод хэһэн ажалаараа омогорхохо ёһоороо омогорхоно. Юуб гэхэдэ, тэдэнэй хэһэн бүтээлнүүд абаһаар лэ үндэрөөр сэгнэгдэбэ гээшэ. Мүнөө тэдэнэй элдэб захилнуудые бэелүүлдэг болонхой. Хальмагай түрүүшын президент Кирсан Илюмжиновта манай Буряад Республикын нэрэнээ бэлэглэгдэһэн малгайда тэдэнэр гоё дэнзэ хэжэ үгөө һэн.

Саг ябажал, ажабайдал хубилжал байна. Бүхы юумэндэ зохёохы эрилтэтэйгээр хандаха саг ерээ. Тиимэнээ дархашуул гансал урданай уран бэлигые нэргээхэ бэшэ, мүн өөнэдөө мүнөө үеын эрилтэтэй тааралдуулан, шэнэ, гоё бүтээлнүүдые зохёон дархалха ёһотой болоно бшуу.

А. ЛЕОНОВ.
1993 оной август һара.

Соёлой һонин

ДАЛИЯА ДӨБИБӨЛ ХУН ШУБУУМНАЙ

Санкт-Петербургын оперо, баледэй алдар суута Мариинска (90-ээд онуудай гаратар Кировскэ) театрай солистка Валентина Цыдыповагай нютагтаа дуулахань мүнөө үеэр хоморшог ааб даа. Театртаа гол партинуудые дууладаг артисткада сезоной түлөг дунда сүлөө забһар олохонь гайтай. Гөбэшье февралиин 8-да Буряадай оперо, баледэй театр соо дуушанай концертын болоходо, тиимэ забһар олдоһон байна.

Ушарынь гөбөл, энэ үеэр манай Буряадай уран бэлигтэн Москвада болохо манай республикын соёлой үдэрнүүдтэ хабаадаха байгаа. Энэ хэмжээ ябуулгада хабаадалсахаар Валентина Цыдыповае манайхидай гуйлтаар Мариинска театрһаа табюулһан байна.

Зүгөөр соёлой үдэрнүүдэй болзорой хойшолуулагдашахада, нютагаймнай басаганда сүлөө саг гаража ерэбэ гэ юм. Энээнниень Улаан-Удымнай «Икат» фирмэ һамбаашалан, бүхы гаргашьень харюулха уялга абаад, Валентина Цыдыповае Улаан-Удэдэ концерт үгэхыень уриһан байна.

Биледүүд февралиин 8-һаа холо урид дуулаһан байгаа. Энэ үдэшэ театрай танхим соо хүнүүд дүүрэн, хүл дээрээшье зогсоошод олон байба. «Буряад Республикын арадай артистка Валентина Цыдыпова дуулана!» — гэжэ концертые хүтөлэгшэ Эржена Жамбаловагай сонсоходонь, харагшад нютагайнгаа бэлигтэй дууша басагые эрьемэ альга ташалгаар уггана. Дун сагаан үнгэтэй платн үмдэһэн жэрбэгэр үндэр Валентинамнай хун шубуун мэтээр тайзан дээрэһээ үзэгдэнэ. Хоёрдохи отделениедэшье харабтар боро ялагар хубсаһатай хатан дангина сэрбэлээмэ ута саб сагаан гарнуудаа хүнгэхэнөөр һэжэрэн, тайзан дээрэ таража ерэхэдээ, далияа дэбиһэн хун шубуун шэнгеэр мүн лэ харагдаха юм.

Энэ үдэшэ манай театр дэлхэйн оперно искусствын гол зүйл болохо «бельканто» гэгшын ёһотой түб болоод байгаа. Энэмнай үдэшэ бүхэнэй үзэгдэл бэшэ юм бээ. Гөбэшье эрхим хэдэ хэдэн дуушадайнгаа бэлигэй хэмжээгээр нимэ сэгнэлтэ үгэхэдөө, огтошье ехэдүүлнэгүйбди. Гайхалтай юумэннинь гэхэдэ, Галина Шойдагбаевашье, энэ мүнөө дуулагша Валентина Цыдыповашье нюур шарайгаараа, уг гарбалаараа, хүмүүжэлээрээшье, дуулаха маягааараашье юрын лэ буряад басагад ха юм.

Нэгэдэхи отделенидэ Валентина Цыдыпова гол түлөө итальян оперануудһаа ариануудые дуулаа. Нэрлэбэл, Пуччиниин «Тоска», «Чио-Чио-Сан» оперануудһаа Тоскын, мадам Баттерфляй гэгшын, Вердиин «Сила судьбы» операһоо Леонорын, «Аттила» операһоо Адабеллын, Масканьиин «Сельская честь» операһоо Сантуццын ари, романснууд зэдэлээ.

Д. Дашиевтай хамта Валентина «Тоскын» 3-дахи үйлэһөө Тоска Каварадосси хоёрой дуэт гүйсэдхэбэ. Итальян оперо дэлхэй дээрэ эрхим гэжэ суурхадаг гээшэ. Уянгата һайхан энэ хүгжэмдэ манай дуушад илангаяа абьяастай даа. В. Цыдыпова сагай агшан бүхэнние бэлигэйнгээ хүсөөр мүнхэрүүлэн утадхана. Тоска Каварадосси хоёрой дуэдэй һүүлээр мэдээжэ хатаршан Цэдэн-Еши Бадмаев тайзан дээрэ гаража, залуу дуушаниие амаршалаад, сэнхир хадагаар болгобо, эрхи зүүлгэбэ.

Нэгэдэхи отделенидэ Валерий Галсановай ударидалга доро театрай симфоническа оркестр дуушаниие дэмжэбэ. Хоёрдохи отделенидэ Россин Федерациин габьяата артистка Дарима Линховоин фортепиано дээрэ наадажа, дэмжэлсээ. Энэ удаа Чайковскиин гурбан романс, англи композитор Д. Вольфын, Бразилиин композитор Вилла-Лобосой зохёолнууд гүйсэлхэгдэбэ.

Түгэсхэлдэнь В. Цыдыпова буряад гурбан дуу дуулаа. Андреевэй «Алтан дэлхэйн жама ёһоор», Ю. Ирдынеевэй «Бүүхэн намаяа мартаарай», Б. Балдаковой «Инаг шамдаа» гэһэн дуунууд болоно. Германида театртаяа гастрольдо ябахадаа, пресс-конференциин дээрэ тэндэ байгшадай гуйлтаар буряад дуу дуулаа һэм гэжэ Валентина хөөрөө. «Гайхалтай гоё» гэһэн сэгнэлтэ буряад аялгада, тэрэниие аялгатуулһан буряад дуушанда үгтөө юм ха. Энэл театрта гайхамшагта бэлигээ далижуулһан Бадма Балдаковой романсын тус концертын түгэсхэлдэ зэдэлһэниинь онсо тэмдэгтэй. Алдарта дуушанай 75 жэлэй ой театртань һаяар тэмдэглэхэеэ байна гээшэ бээ. Залуу дуушанай аха нүхэрэйнгөө дурасхаалые тэрэнэй бэшэһэн гайхамшагта дуугаар ёһолон хүнтэлжэ байхань уяралтай байба.

— Эхин алхамуудые хэһэн театртаа дуулахадаа, сэдьхэлээ ехээр хүдэлнөб. Нютагтаа ерэжэ, түрэлхидтээ уулзахадаа, нютагай нангин дайдаһаа, зон нүхэдһөө зохёохы абьяас халажа абаһан мэтэ болодогби,— гэжэ Валентина концертын үедэ хэлэбэ.

Үнөөөрөөшье, дуун бүхэнэй һүүлээр аадар мэтэ эршэтэйгээр адхаршадаг альга ташалга дуушанай бэлиг абьяаста шэнэ эршэ үгөөгүйдэнь аргагүйл даа. Бэлигыень хүндэлжэ барюулһан баглаа сэсэгүүдшье энэ үдэшэ обоо ехээр суглараа. Валентиныи дуулаһан дуу шагнахада, тоонто нютагай шарай нюдэндэ харагдаһан мэтэ болоно...

Концертын һүүлээр тэрэниие эмхидхэгшэ «Икат» фирмынхид «Панасёник» телевизор, видеомагнитофон, хүгжэмэй т.б бэлэг болгон дуушанда барюулаа. Тэрэшэлэн Бэшүүрэй аймаһаа зорижо ерэһэн бэлэг нютагаархинлинь Валентиные амаршалжа, бэлэгүудые барюулаа. Тэдэнэр юрөөгөө гэбэл: «Һайхан алтан хоолойш гансашье буряадуудта бэшэ, дэлхэйн бүхы хүнүүдтэ һайхан сэдьхэл түрүүлжэ ябаг! Аба, эжыгээ буянгаар бидэниие баясуулжа ябахадащ, омогорхолтой байна».

Гадна 2—3 миллион түхэриг мунаан, нэгэ морин бэлэг болгон дамжуулагдаха гэжэ соносхоодос...

Юрэдөө, уран бэлигэйшье талаар, хүн түрэлтэнэй эрхилдэг ажал ябуулгын бусадшье һалбаринуудта бидэнэр буряадуудай дэлхэйн эрхим хэмжээндэ ябадагые батаар мэдэрхэ ушар энэ үдэшэ тохёолдобо.

Н. БАДМАРИНЧИНОВ.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Валентина Цыдыпова.
Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

БАГАШУУЛ БАЯРДУУЛБА

Түрэл арадайнгаа һайндэрнүүдэй, ёһо заншалнуудай бусажа байһандань бидэ ехэ баяртайбди. Үндэһэн соёлоо, заншалнуудаа нэргээхэ хүсэлтэйгөөр ажаллагшадай ашаг үрэнь харагдажа захалаа. Хүүгэдэй 49-дэхи «Голубок» саадта Сагаалганай һайндэр һаяхан тэмдэглэгдээ һэн. Тэрээндэ би айлшаар уригдаһан байгааб. Энэ һайндэртэ түс саадай хүмүүжүүлэгшэдэй коллектив удаан саг соо, оролдосо ехэтэйгээр бэлдээ гэжэ ойлгохоор байгаа һэн.

Эндэ буряад хэлэ болон бүжэг хатар заадаг Татьяна Владимировна Абидуевагай энэ һайндэрые буряад хэлэн дээрэ үнгэргэһэниинь айлшадта ехээр һайшаагдаа. Харин багашуул буряадаар һайнаар ойлгохоо гадна, асуудалнуудта сэбэр буряадаар харюусана. Һайндэр тон хүхюутэйгээр үнгэрөө. Саадай хүмүүжэмэлнүүд буряад дуунуудые дуулаһан, таабаринуудые тааһан, буряад хубсаһа үмдэжэ, бүжэглэһэн байна.

Һүүлээрнь багашуул хүхюун зугаатай «Бээлэй нюуха», «Сэсэг буляаха» гэһэн наадануудые наадаа. Тиин өөһэдынгөө бүтээһэн бэлэгүудые бэе бэедээ бэлэглэһэн байна. Бидэшье, айлшад, тэдэ бэлэгүүдтэнь хүртэлсөөбди.

Түрэл арадайнгаа ёһо заншалнуудые һэргээхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байһан энэ саадай буряад хэлэ болон бүжэг хатар заадаг Татьяна Владимировна Абидуева, үндэһэн һүргуулинуудай лабораториннуудай мэргэжэлтэн Светлана Дулзыновна Доржиева, тус саадай методист Надежда Васильевна Тарасова, хүүгэдые зубөөр, сэбэрээр хэлэжэ һургадаг мэргэжэлтэн, багша Лидия Александровна Базарова болон бусадта үнэн зүрхэнэй баярые хүргэнэбди. Урин налгай эдэ эхэнэрнүүд энэ һайхан ажалдаа хододоо амжалтатай, элүүр энхэ ябаг лэ гэжэ хүсэнэбди.

П. ШУЛУНОВА.
«Алан-Гуа» эблэлэй эдэбхитэн.

САГ ҮЕДЭ МАНДАХА БОЛТОГОЙ!

Буряад орондомнай хаа хаанагүй Сагаан һарын һайндэрнүүд үнгэргэдэжэ байна. Һаяхан, февралиин 13-да, авиазаводой «Рассвет» гэһэн Соёлой ордон соо Сагаалганай һайндэр баян программатайгаар эмхидхэгдээ. Зал соо суглараһан зоной урда фольклорно арадай ансамбльнууд уран бэлигээ дэлгэбэ, хатар дуугаа зорюулба.

Нэн түрүүн Арадай уран бэлигэй түбэй (РНМЦ гэжэ ахан нэрлэгдэдэг байһан) дэргэдэ байгуулагдаһан «Наран-Гоохон» гэһэн фольклорно ансамбль тайзан дээрэ уригдажа, баруун буряадуудай ёохор наада, найрай дуунуудые олоной анхаралда дурадхажа, шэхэнэй шэмэг, нюдэнэй хужар болгобо.

— Нёлондо жэл тодорхойлбол, июнь һара соо бии болгогдоһон «арадай» гэһэн нэрэеэ хамгаалһан этническэ ансамбльнай яһала амжалгатайгаар хүлэлжэ байна. Бидэ энэ ансамбльдаа урда ой, хэнэйшье дуулаагүй шахуу дуунуудые, ёохорнуудые гүйцэтгэхэгэбди. Тиихдээ Эхирэд-Булгадай, Баяндайн, Ойхоной буряадуудай ёохор наада харуулнабди. Һаяар Сагаан һарын һайндэртэ Улаан-Удын соёлой-спортын комплекс соо түхеэрэгдэнэн Сагаалганай найрта хабаадахабди,— гэжэ ансамблин хүтөлбэрилэгшэ Арадай уран бэлигэй түбэй хореографиин секторые даагша, Россин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Виктория Владимировна Абгалдаева хөөрөө һэн.

Удаань һайнлэрэйнгөө программые Загарайн аймагай Эрхирэгэй соёлой байшангай ансамблиин артистнууд харуулжа, эндэ суглараагшадые баясуулба. Арбан табан жэлэй туршада соёлой байшанда уран һайханай хүтөлбэрилэгшөөр ажаллажа байһан Дарима Дондоковна Дампилоной уладидалга доро уран бэлигээ хүгжөөжэ байдаг һураг-шад, ехэшүүл хатар наадаа эндэ харуулаа.

Хореографическа кружогой дунда бүлэгтэ ябадаг үхибүүд амаршалгын буряад хатар концертдэ зорюулба. Тиихдээ дээрэ хатарагшадай хатарые харуулжа, бэрхэ артистнууд байһанаа гэрэлэлээ.

Харин зохид платинуудые, малгайдаа шүрэ шэмэглэлнүүдтэй басагад (аха бүлэгэй хатаршад) гаража, «Дангина» гэһэн буряад хатар хужаргаа бадараагаад, «15 буряанай магтаал» уншаһан байна. Энэ удэрэй концерт-гала дунда урданай дуунууд, ёохорнууд зэдэлээ. «Тоонто» ансамблиин концертын хүгжэмые Россин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ В. Д. Дамбаев (баяан), Э. В. Дымбрылова (чанза) гэгшэд наадажа үгөө. Ансамблиин хүтөлбэрилэгшэ Ц. Ц. Батурова концертынгээ түгэсхэлдэ үреэлэй һайханиие хүргөөд, нимэ үгэнүүдээр түгэсхөө:

Сагаалган—манай һайндэр
Саг үедэ мандаха болтогой!

Концертын һүүлдэ дуу андалдаан, дуунуудай, эдсэ хоол бэлдэгшэдэй конкурснууд, хонин шанда хүртэхын түлөө бүхэ барилдаашадай мүрысөөн, һээр шаалга, бусад һонин хэмжээ ябуулганууд эмхидхэгдэ. Шалгарһан, илаһан хүнүүдтэ шангууд, гарай бэлэгүүд барюулагдаа. Фойе соо буфедэй ажалшад амтан эдеэ дурадхаба, лотерейн наадан үнгэргэгдэбэ.

Б. ОРБОДОЕВА.

«Молодёжь Бурятии» газетын 70 жэлэй ой

Правительствын гэшүүн

Долгоржаб гэжэ нэрэтэй басагахан ая гангын үнэрөөр анхилһан үргэн нэмжээ талын дундуур орилон гүйжэ ябана. Тэрэ хайшаашье гүйжэ ябаһанаа мэдэнэгүй, юундэ үйлаабши гэжэ асуугаа һаа, хэлэхэгүйл. Энээхэн басаганда өөрын юумэ гэжэ үгы—үмдэжэ ябаһан гутал, хубсаһанинньшье, бүһэ хүрэгэрөө, дууһан, хүнэй. Түрэһэн эхэ, эсэгэнь наһа бараа. Ингэжэ 12-тойдоо гансаараа үлэһэн басагахан нэгэ баян түрэлэйдөө байдаг болобо. Үглөөнэй үүрнээ үдэшын харанхы болэтор айлай мал адуулжа, хоолойгоо тэжээдэг, хүндэ ажабайдалтайл һэн.

Хүдөө талын удэр хоногууд дууһан адлинууд лэ. Гэбэшье он жэлнүүдэй үнгэрхэ тума басаган ехэ боложо, үмдэжэ ябаһан дэгэлынь богонидоол ааб даа. Энэ үедэ Байгалай саанаһаа шэнэ, мэдэгдээгүй үгэнүүд дуулдажа эхилбэ: Советүүд, колхоз. Үдэнгын коммунист Цыденов түрүүшүүлэй нэгэн боложо, нютагтаа «Манай Одон» гэжэ коммуна эмхидхэбэ. Зарим нэгэндэ шэнэ ёһо гурим хоолойдонь торолдоһон бүлхин шэнги байгаа. Харин Долгоржаб мэтын үгытэйшүүлдэ шэлэхэ ондоо зам байгаагүй. Колхоздо дадал болоһон ажалдань—паалишанаар томилоо. Уданшьегүй басаган хани нухэдөө ахин гараа. Правленидэ, аймагташье үрэ дүн гаргахадаа, гараа дэлгэн гайхалсаба.

Ингэжэл 1936 ондо хэндэшье мэдээжэ бэшэ буряад һаалишанинь Буряад оронһоо 60 түрүүшүүлтэй хамта Москва эльгээбэ ха юм. Кремлиин Георгиевско зал соо М. И. Калинин түрэнэй эгээн үндэр дээдын хайра—Ленинэй орден Долгоржабта барюулаа һэн.

2 жэл үнгэрбэ. Үхибүүдынь ехэ боложо, һургуулида ябажа эхилбэ. Тэд мүнөөшье һаалишан үглөөнэй үүрээр үнеэдтээ яаран ошохо юм. Нютагтаа, бүхы аймаг соогоо эгээл хүндэтэй, мэдээжэ хүниинь болоһон Долгоржабта зон ерэдэг. Туһаламжашь лоо. Тиин Россин Федерацы Советэй депутадаар дэ рэ правительствын гэшүүн ондо ВКП(б)-гэй зэргэдэ

Дайнай үедэ Долгоржа хадагаламжадань байһан түхэригөө танкнуудые рюулжа үгэһэн юм. Б Верховно Советэй депута һунгагдаа һэн.

Мүнөө Долгоржаб Бальд дэ гаранхай. Сэлэнгын о Сагаан гэжэ багахан т һуудаг. Тэд мүнөөшье байдаг гэжэ хэлэхын а час бүхэндэ энэрхы сэл шэ дулаае хүнүүдтэ үгэ ехэ жаргал гэжэ тэрээ

Б. БА

«Буряадай залуушуу мартын 8.

СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ — СП

ТӨБШӨХӨНӨӨД

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Спортын үбэлэй хаһын түлэг дундаа байгаашье һаань, хүнгэн атлетикын кроссой урилдаагаар Россин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Кисловодск хотодо дүүрэбэ. Спортын мастернууд Сергей Федотов, Юрий Чижов, Анастасия Данчинова, Наталья Соломинская гэгшэд энэ мүрысөөндэ манай республикын нэрэ хүндые хамгаалһан байгаа. Эршүүлэй дунда 12 километрэй зайда үнгэргэгдөһөн урилдаанда нютагаймнай хүбүүд С. Федотов, Ю. Чижов, гаргараа барисалдан, эбтэйгээр фиништэ түрүүлэн ерэжэ, 1—2-дохи һууринуудые хубаалдаһан байха юм. Эхэнэрнүүдэй дунда 5 километрэй зайда А. Данчинова—зургаадахи, Н. Соломинская юһэдэхи һууринуудта гараба. Тингэжэ Сергей Федотов, Юрий Чижов гэгшэд Россин суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, кроссой урилдаагаар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө март һарада Будапештдэ үнгэргэгдэхэ мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртөө.

БАРИЛДААН. Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар дэлхэйн Кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөнэй нэгэдэхи шатада хабаадажа, һуралсал һорилго хэхээ манай республикын бэрхэ барилдаашад Борис Будаев, Сергей Замбалов, Юрий Партихеев гэгшэд Москва шадархи Подольск хото ошобо.

СЛАЛОМ. Спортын энэ зүйлөөр эдиршүүлэй дунда Улаан-Удэ хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн ЛВРЗ-гэй спортын клубай санын баазада үнгэргэгдэбэ. Женя Сафронов, Сережа Корнилов, Митя Номогоев гэгшэд түрүү һууринуудые эзэлжэ, чемпионууд болобо.

ҺУР ХАРБАЛГА. Залуушуулай дунда һур харбалгаар Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын мүрысөөн мүнөөдэр Шэтэ хотодо нэгэдэхэнь, Зориг Манханов, Дмитрий Никоров, Бальжинима Цыремпилов, Туяна Гончикова, Дулма Гомбоева, Эржена Жигжитова гэгшэд эндэ республикынгаа нэрэ хүндые хамгаална.

* * *

Һур харбалгаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө үбэлэй мүрысөөн һаяхан Зүүн Сибириин технологическа институтай хүнгэн атлетикын манеж соо болобо. Буряадай багшанарай институтай оюутан Бальжинима Цыремпилов эрэшүүлэй дундаһаа ялата түйлаба. Технологическа институтай оюутан спортын мастер Дмитрий Никоров хоёрдохи һуури эзэлээ. Улаан-Удын гарнизоной сэрэгэй алба хаагша, уласхоорондын классай спортын мастер Валерий Лысенко гурбадахи шатын дипломоор шагнагдаа. Эхэнэрнүүд соо һоо профсоюзуудай спортын бүлгэмэй тренер, спортын мастер Гэрэлма Эрдынеева шалгарба, Ирина Шулунова, Жанна Тухалова удаадахи һууринуудта гараһан байна.

* * *

Россин хоёр дахин чемпионка, 1991 ондо РСФСР-эй арадуудай Спартакиадын чемпионка, спортын мастер Гэрэлма Эрдынеева, тэрэнэй дүү хүбүүн — залуушуулай дундаһаа Россин чемпион, нёдэндэ жэл эдиршүүлэй дунда Францида үнгэргэгдэ-сөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртөө.

БАРИЛДААН. Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар дэлхэйн Кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөнэй нэгэдэхи шатада хабаадажа, һуралсал һорилго хэхээ манай республикын бэрхэ барилдаашад Борис Будаев, Сергей Замбалов, Юрий Партихеев гэгшэд Москва шадархи Подольск хото ошобо.

СЛАЛОМ. Спортын энэ зүйлөөр эдиршүүлэй дунда Улаан-Удэ хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн ЛВРЗ-гэй спортын клубай санын баазада үнгэргэгдэбэ. Женя Сафронов, Сережа Корнилов, Митя Номогоев гэгшэд түрүү һууринуудые эзэлжэ, чемпионууд болобо.

ҺУР ХАРБАЛГА. Залуушуулай дунда һур харбалгаар Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын мүрысөөн мүнөөдэр Шэтэ хотодо нэгэдэхэнь, Зориг Манханов, Дмитрий Никоров, Бальжинима Цыремпилов, Туяна Гончикова, Дулма Гомбоева, Эржена Жигжитова гэгшэд эндэ республикынгаа нэрэ

Һэн дэлхэйн хабаадагша Ба ремпилов гэгш та хүртэхын үбэлэй нэгэ сөөн февралиинишнада һу Закаменск хотолхозой хоёр хэ. Үлэгшэн нүүб болохо дэй спортын һу хойшоо гар нер Шагдар Ҳоной зайда рагшад ехэ ам гэжэ газар хай, Ушар нимһэм. Эгээл най аймагай заг гэжэ газ тын комитет мбин Дагба үнгэргэхэ шиг гэр бүлэгэ гаад, спонсорнодог. Тэд жэ олоһон харууһалдаг республикын б тономито өөрөөр байратай бэрхэ харбагшэй эүүн хах дэ уригданхай мин, үндэр (наһанай хүбү

* * *

ШАТАР. л барионка, һайндэртэ зорю сай стол дэ Удын локомотив рилгын завод һууда. Ойр клуб февралиг мүрысөөн эмхидхэ Энэ мүрысөөн хүдэлмэришэн, терта кандидат Агафонов хоёрдо та түйлаба. Сл ёжэ байна та кандидат хэлэбэ —хоёрдохи, гэртэхинэ мастер Тимур үгы байхадан бадахи һуури ха юмта даа аргалуулхая

Б-М. Ж

БАГАХАН НЮУСА АРГАНУУД

*** — Клеёнкодо байһан зурагуудыень һалгаангүй бэхын толбо хайшан гээд гаргахаб?**

— Бэхынгээ толбо уһаар дэбтээнэй һүүлдэ шинрын модоной тархяар һайса үрэхэ хэрэгтэй. Абаһаар толбонь гараадхихагүй. Тиихэдэнь муухай газараа уһаар дахинаа угаһанайнгаа удаа толбоёо үшөө дахин үрэхэ шухала.

*** — Хөөрүүлһэн һүнэй амта багаһаа хойшо ходо һанажа ябадагби. Ород пеэшэнгүй һаа, тэрэниие хайшан гээд бэлэдхэхэ ёһотойб?**

—Термосэй халуун уһаар зайлаһанайнгаа һүүлдэ бусалгаһан хөөрүүлһэн халуун һуеэ тэрээн руугаа юулээд, 6—7 часай туршада байлгаха үшартай юм. Һүүлдэнь энэ һуитнай хөөрүүлһэн һүнэй хангал үнэртэй, үнгэтэй болохо.

*** — Хатаһан хилээмэеэ хайшан гээд зөөлэн болгохоб?**

— Тэрэнээ кастрюли соо хэгэд, дээрэһээнь аршуулаар хушаад, бусалжа байһан уһатай амһарта дээрэ арбаад минута соо байлгаха ёһотой юм.

*** — Сагаан плюш нэмэргэмни муухай болошобо. Тэрэнээ угаагаа гээшэ һаа, хэр муудхааха байнабиб?**

— Хартаабхын талхаар арилгаа һаа. дээрэ. Тиихэдээ тусхай (хахад стакан бензиндэ хоёр адха талха) холисо хэгэд, муухай болоһон газартаа тэрэнээ түрхеэд, орхихо хэрэгтэй. Талхаһайнь хатаһан хойно һэжэрхэдэтнай, тэрэтнай сэбэр болоод үгэхэ.

*** — Пирог бариха гээд, пеэшэн сооһоо түмэр хабтагайгаа гарган гэһээм, тэрэмни жэбэршэһэн байба...**

— Энэмнай тиимэ гай тодхор бэшэ. Түмэр хабтагайгаа отологдоһон түүхэй хартаабхаар, эльгээр үрэхэ хэрэгтэй. Дахинаа жэбын бии болохогүйн тула хэрэглэһэнэйнгээ һүүлдэ түмэр хабтагайдаа тоһо түрхихэ шухала.

*** — Слесарна хайшаар хүдэлжэ шадахаяа болинхойб. Хабтагай түмэр хайшан гээд хайшалаа һаа, дээрэб?**

— Абарга хабшуурта хайшаяа хабшуулхадаа, ямаршье зузаан материал бэлэхэнээр хайшалхат.

*** — Тоһон болошоһон, хуурайгаа хайшан гээд сэбэрлэхэб?**

— Хуһанай хэнэг нүүрһээр арилгахадаа, хуурайн хээгэй утаашань тэрэнээ түрхеэд, һүүлдэнь щёткоор сэбэрлэхэ ёһотой.

*** — Холодильник соомнай удаан хэбтэһэн консервэнүүд олон бии. Тэдэниие хээгээ абаһанаа һананагүйб. Үшөө хадагалжа болохо, үгыень хайшан гээд мэдэхэб?**

— Баанхануудай оёорыень хүргааараа дараад үзэгты. Даранан газартаа хонхойгоо, нэгэ хэды болоод, дахинаа жэгдэрээ һаа, эдэ консервэнүүд муудаһхай гэжэ тоологдохо ёһотой.

*** — Нюхаһан редькэдэ ехэл дуратайб. Зүгөөр тэрэмнай амандаа хэшэгүй гашуун байдаг ха юм. Энэ гашууень хайшан гээд үгы болгохоб?**

— Редькэеэ нюхаһанайнгаа һүүлээр дабһалаад, худхаһанайнгаа һүүлдэ 15 минута соо байлгагты. Бии болоһон шүүһьень шүүжэ гаргаад, зөөхэйтэй холихо хэрэгтэй. Амтыень үшөө зөөлэрүүлхэ гэбэл, тэрээн дээрээ нюхаһан морхооб нэмэхэ.

*** — Елылгэһэн мебелиин муухай болоходонь, толбонуудыень ямар аргаар үгы болгохоб?**

— Дабһанай, ургамалай тоһоной холисоор. Бэлдэнэн энэ холисоёо толбонууд дээрээ түрхеэд, 2—3 часай туршада байлгаһанай һүүлдэнь сэбэрлэхэ хэрэгтэй.

*** — Нейлон самсаяа утюгдэхэеэ айдагби. Угаһанаймни һүүлээр тэрэмни гармошкодол адли болошодог. Яаха ёһотойб?**

— Угаһанайнгаа һүүлээр нейлон блузка гү, али самсануудаа душһаа гоожоһон уһан доро удаан барихада, утюгдэнэндэл адли болодог юм.

*** — Сабхиин «молниин» муугаар ябахадань, яагаа һаа, һайн бэ? Шубуун дэн түрхихэ гэжэ дуулааб. Тэрэмнай балай туйа болоогүй.**

— Замагаа шүдэнэй хуушан щёткоор сэбэрлээд, һүүлдэнь тэрэнээ вазелинаар түрхигты.

*** — Һүүлэй жэлнүүдтэ олохон отвёрконуудые эбдэбэб. Ямар түмэрөөр хэдэг болошоо юм? Шүрэб гү, али боолтонуудые мушхахадамни, үзүүрнүүдынь хухаршана, годишоно.**

— Энээндэ туһалхада болохол даа. Шэнэ отвёрко абахадаа, үзүүрыень гал дээрэ хара-улаан үнгэтэй болоторнь бараад, тэрэ дары хуйтэн уһан соо гү, али тоһон соо хэхэ хэрэгтэй. Һүүлдэнь тэрэнээ шкуркаар сэбэрлэхэнэйнгээ удаа дахинаа гал дээрэ ягаан-хухэ үнгэтэй болотор болгоомжотойгоор халаагаад, хүргэхэ. Отвёркын үзүүрынь одоол бүхэжэбэ гээшэ.

(«Сельская жизнь» газетэһээ абтаба).

БУРЯТИЯ
мүнөөдэрэй номерто

«Залуу үетэндэ харгы зам гаргаха»—В. В. Саржантай журналистын үнгэргэһэн интервью

«Молодежь Бурятии» газетын 70 жэлэй ой. «Гэр булын орёо асуудалнуудые онсо шэнжэтэйгээр...»— һониной редакциин хүдэлмэрилэгшэдтэй үнгэргэгдэһэн интервью.

«Тамхилалгын газар үргэдэнөөр...»—В. Матвиевскиин фото-мэдээсэл.

«Аймалгүйдэлгэ саашадаа ямар байхаб?»— А. Капустинай тэмдэглэл.

«Һургуулиин дэргэдэ болоһон үйлэ хэрэг»—А. Намсараевагай статья.

«Харюусалгада хабаадуулха» — А. Бутухановай мэдээсэл.

«Учум хорёошоһоо хурдан...»— Ф. Пилюгинэй расказ.

Редактор
[illegible] ГЫРЕНДОРЖИЕВ
[illegible] ГИОННО КОЛЛЕ-
[illegible]ЕВА Г. Х., ДОН-
[illegible] И Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ
Б-М Ж. (харюусалгата секретарь), [illegible]НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад— Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет Бүгэдэ буряадай үндэһэн соёлой эблэл болон редакциин ажалша коллектив.

Манай адрес:
670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлсэ 23, «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакциин телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный—2-54-54, редакторай орлогшонорой—2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин,—2-50-52, секретариадай—2-66-76 таһагууд: ниитын политическэ —2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа —2-64-38 (даагшань), 2-63-86, 2-67-81, 2-61-35, соёлой эрдэмэй болон һургуулинуудай —2-60-21 (даагшань), 2-57-63; олониитын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын —2-60-91; коррек торнүүдэй —2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй —2-35-95. Манай корреспондентнүүд: Агинскда —3-42-19. Зака менскда—30-61.
Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери —2-23-67. вахта—2-56-62.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаһан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 6.363. Стереотипта тушаагдаһан саг. 22.00.

Буряад Республикын республиканск типографида газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 2-40-45.
Мүн 69-дэхи номертойгоор бүридхэгдэ абтанхай.